

S knížkou
do života

Národní knihovna
České republiky
National Library
of the Czech Republic

B O O K S T A R T

S pohádkou do života
Scénáře podle
známých pohádek

Metodická příručka
pro práci knihoven
s rodiči a dětmi

S knížkou
do života

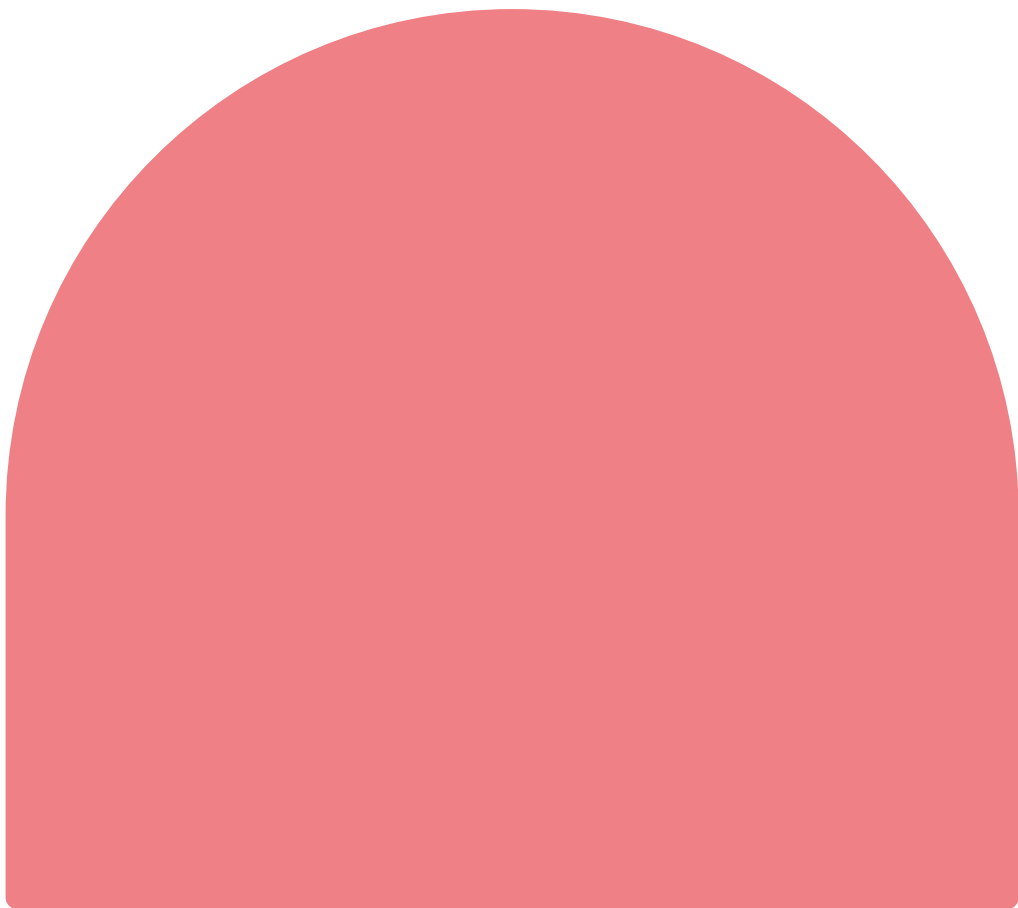

Národní knihovna
České republiky
National Library
of the Czech Republic

B O O K S T A R T

S pohádkou do života
Scénáře podle
známých pohádek

Metodická příručka
pro práci knihoven
s rodiči a dětmi

Mertin, Václav, 1951-

S pohádkou do života : scénáře podle známých pohádek : metodická příručka pro práci knihoven s rodiči a dětmi : projekt S knížkou do života (Bookstart) / Václav Mertin, Barbora Jandíková a kol.. -- 1. vydání. -- Praha : Národní knihovna České republiky - Knihovnický institut, 2024. -- 1 online zdroj

Obsahuje bibliografie

ISBN 978-80-7050-818-3 (online ; pdf)

* 37.091.214 * 028.5-026.12 * 028.6 * 82-34 * 316.346.32-053.4 * 37.091.33:159.943 * 796.2 * (437.3) * (072) * (0.034.2:08)

- S knížkou do života (Bookstart) (projekt)
- vzdělávací programy -- Česko
- práce s dětským čtenářem
- výchova ke čtenářství
- pohádky
- děti předškolního věku
- psychomotorické hry
- pohybové hry
- metodické příručky

028 - Čtení. Četba [12]

Základem metodické příručky jsou scénáře pořadů podle známých pohádek pro rodiče s dětmi od 1 do 6 let od knihovnic z dětských oddělení veřejných knihoven: Mgr. Barbory Jandíkové a Markéty Dubnové (Knihovna města Hradce Králové), Mgr. et Mgr. Gabriely Svobodové (Knihovna Jiřího Mahena v Brně), Mgr. Ivany Filipové (Regionální knihovna Karviná), Petry Šitler (Městská knihovna Přelouč), Zuzany Bludské, Miroslavy Nevřelové, Zuzany Slezákové a Mgr. et Mgr. Zuzany Pastrňákové (Městská knihovna v Přerově).

Úvahu Role pohádek v životě dětí připravil psycholog PhDr. Václav Mertin, úvod napsala a publikaci k vydání připravila Mgr. Zlata Houšková, za přispění Mgr. Barbory Čížinské a Mgr. Petry Ornstové ze Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP ČR).

Publikace vychází s podporou Ministerstva kultury ČR.

© Národní knihovna České republiky, 2024

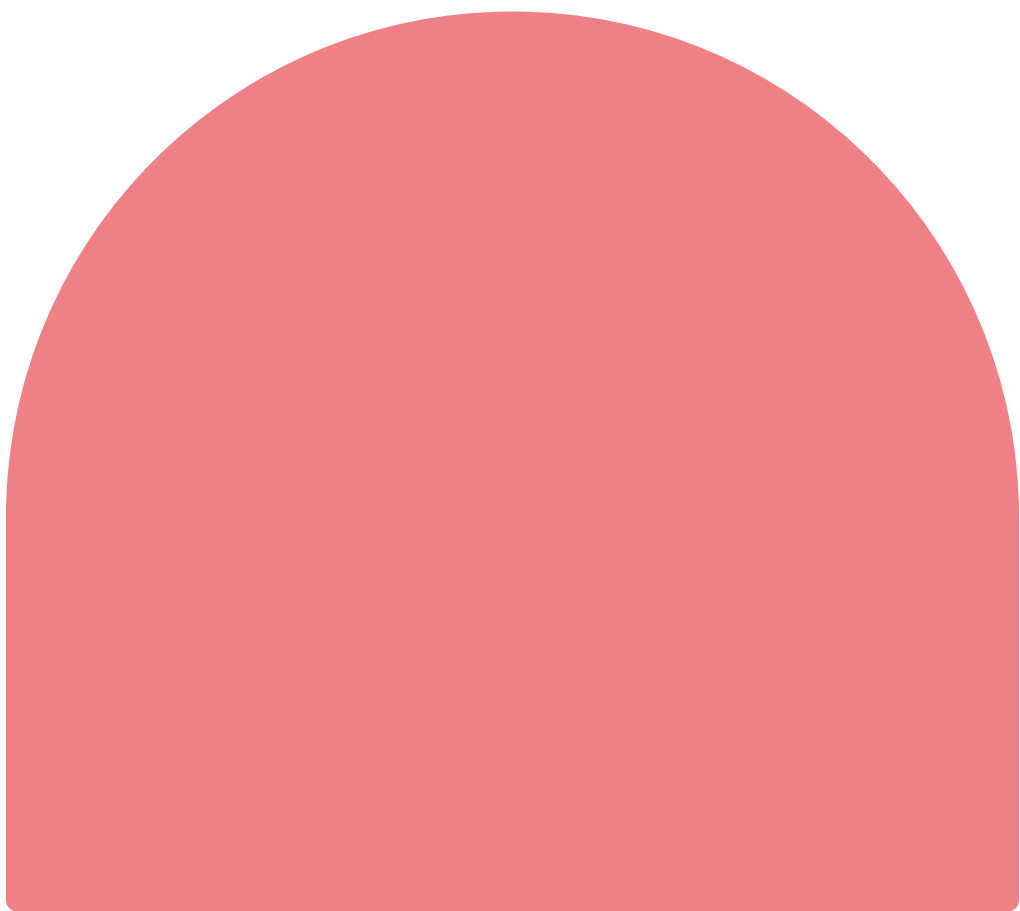
ISBN 978-80-7050-817-6 (brožováno)

ISBN 978-80-7050-818-3 (online; pdf)

Obsah

Úvod	5
Pohádky v životě dětí	11
Scénáře podle známých pohádek	19
Bajaja	20
Čert a Káča	29
Hrnečku, vař!	35
Hrnečku, vař!	43
O Budulínkovi	51
O Budulínkovi	59
O Červené karkulce	63
O Červené karkulce	67
O kohoutkovi a slepičce	73
O koblížkovi	78
O koblížkovi	87
O kůzlátkách	90
O perníkové chaloupce	98
O perníkové chaloupce	106
O Popelce	112
O Smolíčkovi	117
O Šípkové Růžence	125
O Šípkové Růžence	132
O veliké řepě	139
O veliké řepě	143
Sněhurka a sedm trpaslíků	147

Úvod

Milé kolegyně a kolegové, vy, kteří jste zapojeni nebo přemýšlíte o zapojení do projektu *S knížkou do života (Bookstart)*!

Předkládáme vám tradiční metodickou příručku pro práci knihoven s rodiči a dětmi v předškolním věku. Je v pořadí již sedmá a tentokrát jsme ji nazvali *S pohádkou do života*. To proto, že je věnována práci s klasickou národní pohádkou. Její význam v životě dítěte zdůrazňuje ve svém zamyšlení dětský psycholog PhDr. Václav Mertin, kterého mnozí jistě dobře znáte. Děkujeme za jeho příspěvek k tématu. Víme, že vás přesvědčovat nemusíme, ale najdete v něm určitě řadu vhodných argumentů, proč se stále vracet ke klasické pohádce, pro rodiče na vašich akcích. Hlavní náplní publikace je pak jednadvacet scénářů k pořadům pro obě věkové kategorie dětí v projektu (0–3 a 3–6 let). Jako vždy scénáře svých úspěšných akcí zpracovaly a nezištně poskytly kolegyně z několika veřejných

knihoven (Knihovna Jiřího Mahena v Brně, Knihovna města Hradce Králové, Městská knihovna Přelouč, Městská knihovna v Přerově a Regionální knihovna Karviná). Děkujeme! Všechny scénáře jsou opět využitelné v plné nebo v modifikované podobě podle vašich možností a podmínek. Máte jich v našich příručkách tak nyní k využití již téměř 60. A to by vám mělo práci opravdu hodně usnadnit. Seznam příruček uvádíme níže. Kromě tištěné podoby najdete všechny také v elektronické formě na webu projektu S knížkou do života i na webu Knihovnického institutu Národní knihovny ČR v sekci Informace pro knihovny, viz: <https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnost/ctenarstvi-1/>). Věříme, že vám všechny včetně této publikace budou dobrými pomocníky při práci.

A teď ještě několik slov o tom, co je v našem projektu nového. Na jaře roku 2024 proběhla v prostorách Senátu PČR úspěšná mezinárodní konference S knížkou do života/Bookstart: přínos pro rodinu, komunitu a společnost. Velmi inspirativní příspěvky kolegyně z Velké Británie, Německa či Polska (více na: <https://www.skizkoudozivota.cz/pro-knihovny/konference/>; záznam konference v originálním znění (čeština, angličtina, němčina) na adrese <https://www.youtube.com/watch?v=Is6ffW87fGg> a ve verzi, kde jsou zahraniční příspěvky tlumočeny do češtiny <https://www.youtube.com/watch?v=ajAlqlezO1>) přinášejí řadu inspirací pro naši další práci v oblasti dětské (pre)gramotnosti – a také naznačují, že je před námi ještě hodně práce. Z vystoupení představitelky Královéhradeckého kraje, Mgr. M. Berdychové, ale také zjistíte, že tuto práci již oceňuje a podporuje i veřejná správa – především samozřejmě obce. Mimořádnou podporu má projekt i v těchto krajích: Královéhradecký, Moravskoslezský, Středočeský, Karlovarský, Plzeňský, Zlínský, na lepší časy se blýská v kraji Olomouckém a Libereckém a možná i jinde. Počet těch, kteří si uvědomují význam projektu, každoročně roste.

Poděkování patří samozřejmě i tradičním podporovatelům projektu, což je aktuálně především Ministerstvo kultury ČR, Národní knihovna ČR, Tympanum, Crew, Čtení pomáhá, Jirout reklamy, Puntík, Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana a Kukátkoo. Děkujeme!

Sady jsou již k dispozici i ve verzích pro neslyšící a nevidomé děti/rodiny. Neváhejte proto a oslovujte i tyto potenciální čtenáře! Začínají

se připravovat nové knihy (autoři Ester Stará a Robin Král), tituly do sad obměňujeme každé tři roky. Počet zapojených knihoven stoupl na 400, oslovili jsme už téměř 112 000 rodin v ČR. Není to jistě zanedbatelné číslo, ale náš cíl je mnohem ambicióznější: chtěli bychom, aby náš projekt postupně oslovil (a oslovoval) všechny rodiny – rodiče a jejich děti tak, jak přicházejí na svět. Myslíme si, že všechny děti mají právo na naši pomocnou ruku na cestě ke vzdělání, ke (čtenářské) gramotnosti, k objevení krásy a bohatství jazyka, příběhů, knih... Přiblížit se tomuto, možná nedosažitelnému cíli nám ale mohou pomoci jen a jen knihovny, které ho budou s námi sdílet a usilovat o něj, můžete nám tedy pomoci jen a jen vy. Za to, že jste s námi na jedné lodi a chcete s námi do toho jít, děkujeme!

Co vám může v projektu ještě pomoci? Třeba to, že všechny projektové scénáře se připravují ke zpracování a umístění do Databanky (buduje a spravuje Knihovna Jiřího Mahena v Brně), abyste k nim měli přístup z dalších míst; dále řada školení, webinářů a dalších akcí, které každoročně připravujeme, a samozřejmě také naše elektronické zdroje. To znamená především webová stránka projektu (<https://www.sknizkoudozivota.cz/>), na které naleznete i elektronickou podobu všech dosud vydaných metodických příruček, aktuální a zajímavé informace i pravidelný Zpravodaj (<https://www.sknizkoudozivota.cz/zpravodaj/>). Dále je to Facebook (<https://cs-cz.facebook.com/sknizkoudozivota/>), Instagram (<https://www.instagram.com/sknizkoudozivota/>), vlastní kanál s řadou zajímavých a přínosných videí na YouTube (<https://www.youtube.com/@sknizkoudozivota5957>) i prostor na <https://eu.zonerama.com/Sknizkoudozivota/543271> se stovkami inspirativních fotografií z realizovaných aktivit (jejich počet můžete rozmnožit i vy). Pro úplnost připomínáme i naše heslo ve Wikipedii.

A nakonec: kdokoli z organizačního výboru projektu (informace najdete na webu) je připraven pomoci, s čímkoli budete potřebovat. Nebojte se zeptat mailem, telefonicky, při osobních setkáních. Naším zájmem je, aby projekt byl nejen efektivní a přínosný pro všechny cílové skupiny, ale také aby byl společnou radostí a „srdeční záležitostí“ pro všechny knihovnice a knihovníky, kteří se k němu připojili.

I proto teď malá metodická rada k letošní příručce:

Každá naše akce má mít svůj cíl – neděláme akci pro akci, jak už jsme v našich metodikách vícekrát řekli. Tento cíl je třeba si de-

finovat, umožní nám to nejen celý scénář (akci) koncipovat, ale také zpětně zhodnotit, zda se nám podařilo vše, čeho jsme chtěli dosáhnout a do jaké míry (více o cílech v předchozí metodice). Proto i všechny nyní předkládané scénáře mají v úvodu definovaný cíl. Protože však jde o scénáře podobného obsahu (klasická národní pohádka pro nejmenší), i cíle definované pro ně se často překrývají, resp. jsou stejné či obdobné. Proto jsme „před závorku“ vytklily, které byly uvedeny u všech či většiny scénářů, a uvádíme je na tomto místě, aby se v textu stále neopakovaly. Dosadte si je proto v duchu ke každému ze scénářů. Další dílčí cíle, které se opakovaly méně často, případně se neopakovaly, jsou pak uvedeny přímo u jednotlivých scénářů.

Cíl:

- společné setkávání a prožívání příjemných společných chvil dětí i rodičů, seznámení s (konkrétní) klasickou pohádkou a knihou jako objektem pro hru, hra s pohádkovým příběhem, osvojování základů čtenářské a posluchačské gramotnosti, budování vztahu ke knihám a čtenářství, seznámení s prostředím knihovny jako bezpečným prostorem pro trávení společného času a s jejími službami...
- dítě získává pozitivní vztah k příběhům a knihám, soustředěně naslouchá čtenému a mluvenému slovu, rozvíjí se jeho představitost a aktivní sluchové vnímání, socializuje se v dětském kolektivu...
- rodiče se učí, jak číst dětem a s dětmi a rozvíjet jejich čtenářskou gramotnost, získají jistotu, že klasické pohádky nabízejí potenciál mnoha zábavných aktivit, dostávají tipy na aktivity ke společnému trávení času nad knihou a také na další vhodnou literaturu pro děti...

A teď už se pojďme přenést do světa pohádek...

Zlata Houšková

Přehled vydaných metodických příruček

HOUŠKOVÁ, Zlata a LAUFKOVÁ, Veronika. *Jak na projekt S knížkou do života (Bookstart): metodická příručka*. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2018. 47 stran. ISBN 978-80-7050-703-2.

POŽIVILOVÁ, Markéta. *Nápady, náměty a scénáře na setkání rodičů a nejmenších čtenářů v knihovnách: S knížkou do života – Bookstart*. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2019. 71 stran. ISBN 978-80-7050-717-9.

LAUFKOVÁ, Veronika a kol. *Projekt S knížkou do života a čtenářská gramotnost: metodická příručka pro práci knihoven s dětmi ve věku 3–6 let*. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2020. 91 stran. ISBN 978-80-7050-732-2.

HLAVINKOVÁ, Alena, RUPCOVÁ, Marie a VÁLKOVÁ, Jarmila. *Projekt S knížkou do života (Bookstart) a logopedická prevence: metodická příručka pro práci knihoven*. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2021. 91 stran. ISBN 978-80-7050-752-0.

HOUŠKOVÁ, Zlata a kol. *S knížkou do života (Bookstart): jak opravdu vstoupit S knížkou do života: metodická příručka pro práci knihoven s rodiči a dětmi v novorozeneckém a kojeneckém věku*. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2022. 54 stran. ISBN 978-80-7050-770-4.

HOCHMANOVÁ, Zdeňka a kol. *Rok S knížkou do života (Bookstart): praktické scénáře podle knižních příběhů: metodická příručka pro práci knihoven s rodiči a dětmi*. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2023. 71 stran. ISBN 978-80-7050-795-7

Pohádky v životě dětí

PhDr. Václav Mertin

Při rozvíjení nejmladšího dítěte vždy do značné míry záleží na tom, jaké podněty mu ponejvíce nabízejí jeho nejbližší a nejvlivnější osoby, tedy především rodiče, jaké knížky preferují pro společné prohlížení i pozdější čtení. Také je důležité, jestli vůbec a jaké knížky jsou běžně k dispozici doma. Platí to pochopitelně i pro hračky, které mu kupují, hry, které si s ním hrají, videa, která sledují, atrakce, které navštěvují. Nepochybně si z dnešní přemíry nabídek vybírají podle svého gusta i podle finančních možností a dostupnosti, ale vliv na dítě jako rodiče mají nezanedbatelný a neoddiskutovatelný ve všech směrech. Pokud se ho sami nezbaví ve prospěch chův, prarodičů, institucí či televize a mobilu. Později se přidává i působení vrstevníků, médií a nabídka mateřské či základní školy. Nezapomínejme, že malé děti svět neznají, pozvolna se s ním seznamují, a přijímají tedy, co jim nabízíme my dospělí.

Samozřejmě dnes musíme počítat ještě více než v předcházejících generacích se všudypřítomným působením médií. A velmi rychle se k němu přidávají právě zmínění vrstevníci ve školce a ve škole. Svět se proměňuje, takže leccos ze života mizí i proti naší vůli. Je smutné, když některé děti znají dokonale nákupní a zábavní centra, byly dokonce v exotické cizině, a přitom nebyly v divadle, muzeu, rodiče vedle nich nesejí, když sledují pohádku, nikdo jim nepřečte žádnou knížku. Byť se to zdá až neuvěřitelné, dokonce doma ani žádnou nemají.

Vedle prohlížení leporel, knížek-hraček, knížek se zvířátky, auty a letadly jsou to právě pohádky, které se obvykle snažíme dítěti nabídnout, když už má přijatelnou slovní zásobu, chvilku se soustředí a vydrží v klidu. Jestli se však nad klasickými pohádkami ofrňujeme my dospělí, jestli máme pocit, že jde o nemederní a zastaralou veteš, která stejně nebude dnešní děti bavit, dítěti je příliš nebo vůbec nenabízíme, je minimální pravděpodobnost, že je k nim dovedeme a že si je oblíbí. Pak to může vypadat, že v přitažlivosti dnes u nejmenších jednoznačně a na celé čáře vyhrávají Tlapková patrola nebo Spiderman či Želvy Ninja a za dva, tři roky to bude zase něco jiného, stejně krátkodobě módního. To by samozřejmě nevedlo. Vždyť i my jsme před nedávnem nebo dávnější dobou měli vlastní dětské favority, existovaly módní hračky; i dnes si občas dopřejeme k jídlu nějakou specialitu, výjimečně i v pokročilejším věku na sebe vezmeme nejmódnější a extravagantní oblečení, možná dokonce po nějakou dobu nejíme a nenosíme téměř nic jiného, ovšem základ

jídelníčku i oblékání bývá obvykle dlouhodobě tvořen obyčejnějšími a tradičnějšími jídly i konvenčnějšími oděvy. Také musíme počítat s tím, že text bývá v případě uvedených módních dětských příběhů pouhý a asi spíš komerční doplněk filmu, seriálu, jeho hrdinové jsou na tričkách, taškách, penálech, samostatné hračky..., zatímco klasické pohádky tvoří výchozí a zcela svébytný artefakt.

Pohádky by podle mě měly proto tvořit právě takový základ duševní potrawy předškolních dětí. Je smutné, když některé dnešní děti neznají klasické pohádky Hrnečku, vař, O Karkulce nebo ani jednu pohádku o Honzovi. Dobře to vidí učitelé mateřských škol nebo prvních ročníků v základní škole, když se na ně děti přímo zeptají nebo když jim je čtou. Nemusíme znát přesná data z historie, vyjmenovat z paměti dnes nikým nečtená díla klasiků české literatury, ale naši kulturní minulost bychom přinejmenším orientačně znát měli. A pohádky (pro starší děti i pověsti) do ní patří. Stejně jako bychom postupně měli poznávat důležitá místa naší země, významné osobnosti, události...

Mezi dětmi jsou obrovské rozdíly. Zatímco jedny znají texty běžných pohádek dokonale, některé skoro až nazpaměť, u jiných je zřejmé, že je slyší poprvé. To by nemuselo příliš vadit, kdyby jim rodiče četli něco jiného, jenže ono je leckdy naprosto prázdné ve všech směrech. Dnes je ovšem nabídka vhodných pěkných knížek pro děti všech věkových skupin skutečně přebohatá, takže dřívější patrně výlučné postavení pohádky a pověsti už nemají šanci získat zpět. Ony i dřív byly děti, které pohádky příliš nemusely a odmala měly rády encyklopedie nebo knížky o zvířatech či technice, dnes o dinosaurech. Pokud tedy rodiče dostatečně čtou dítěti jiné knížky, přínos pro rozvoj dítěte bude rovněž zřejmý.

Přesto pohádky představují jeden důležitý střípek, který patří nedílně k naší kultuře i naší historii; alespoň posledních 150–200 let. Klasické pohádky navíc posilují sounáležitost a propojení generací. Který rodič se do hloubky ponoří do postav a dějů např. zmíněné Tlapkové patroly! Kdežto když předčítá klasické pohádky, přidává i své vlastní dětství a může dítěti předávat nejen samotnou pohádku, ale i střípky svých vzpomínek a zážitků, a tedy kousek vlastní minulosti. Platí to i naopak – dnešní děti si rády poslechnou Maxipsa Fíka, Křemílka a Vochomůrku nebo Krtečka, zajdou na Hurvínka, ale takové nadšení, jako jsme měli v různých generacích my jako

děti, samozřejmě už pro ně většinou nemají. Dnes mají zcela pochopitelně jiné hrdiny, jejichž jména dokonale znají, se kterými se identifikují. S takovým osudem musí počítat každý dětský idol – je maximálně populární přes jednu či pár generací a zcela zmizí nebo alespoň ustoupí do pozadí a je nahrazen jinými favority.

Pohádky však působí mnohem trvalejší, snad až nadčasovou přitažlivostí. A neměli bychom také zapomínat na to, že všechno ve vývoji dítěte má svůj čas. Intenzivní vztah k pohádkám se vytváří v předškolním nebo mladším školním věku, později už to není příliš pravděpodobné. Je tedy nešikovné propást právě tato poměrně krátká období.

Klasické pohádky mají v sobě značný vzdělávací i výchovný potenciál. I pro menší děti jsou charaktery osob jednoznačné, jednoduché, průzračně čisté, tedy i srozumitelné, v ději není žádná komplikovaná a nesrozumitelná psychologie, což přesně vyhovuje aktuálnímu rozvoji dětské psychiky v tomto období. Rovněž ilustrace obvykle dobře vystihují charaktery osob i svět, který je pro dítě snadno představitelný, protože se podobá světu kolem něho. I děj bývá přehledný, pochopitelný, nekomplikovaný a k cíli směřuje dostatečně pomalu. Některé události se v pohádce několikrát opakují, což malému dítěti vyhovuje. Vlastně pár podobných schémat využívá většina klasických pohádek. Ovšem pohádky jsou pro dítě i přitažlivé. Obsahují mírné prvky dobrodružství a zpravidla snesitelného napětí i nebezpečí. Dobro v nich dnes vždy zvítězí a zlo je naopak potrestáno, takže vždy dobře dopadnou. Navíc většinou podporují mravnost, pravda, někdy chytrost až vychytralost, které vítězí nad zlem, silou i bohatstvím. Dítěti nevadí neočekávané dějové zvraty, proměny osob, zvířat i věcí. Samo tráví dost času ve snovém světě představ, ve kterém se proměňuje do zcela neobvyklých bytostí, dějí se v něm zloha nepředstavitelné věci, vlastně nic není nemožné. Stávají se z něho krásné princezny, neohrožení hrdinové, mluví se zvířátky, teď jsou tady a za chvíli úplně někde jinde... Pohádky tedy podporují u dítěte důležitou a i v dospělém životě tolik potřebnou představivost.

Samozřejmě preferuji předčítání pohádek naživo. Vzhledem k tomu, že čtení je i návyk, mělo by být rodinné předčítání časté, nejlépe každodenní – po nějaké době pak mluvíme o zvyku, snad až o rituálu. Dítě si na ně zvykne a samo má tendenci čtení vyžadovat.

A často si přenesou tuto zvyklost i do pozdějšího života. Totéž platí i pro mateřskou školu, např. pravidelné čtení po obědě, i pro školu základní – mj. hodiny volného čtení. Bonus předčítání přitom bývá, že dítě může být hodně blízko dospělému, je jim spolu dobře, může si prohlížet obrázky a vlastně se tím i trochu „učí“ číst. Doporučuji číst i dětem v prvních letech školní docházky – mimoděk mohou sledovat text s námi. V té době ještě nemusejí mít plně rozvinutou dovednost čtení, takže dílčí předčítání je na místě. Když už si dítě čte běžně samo, necháváme si předčítání jen na výjimečné situace.

Pohádky v životě dětí

Pohádky mají tu výhodu, že dojdeme do konce na jedno čtení. My si to patrně ani neumíme představit, ale i dnes je možné se setkat s dětmi, které ještě na počátku školní docházky nechápou propojení mluveného a psaného textu, vztah písmenko–hláska, tedy nerozumí tomu, že vyslovujeme přesně to, co je na papíře napsáno, a že ty „breberky“ odkazují na věci či jiné skutečnosti v životě. Tyto děti se pak ve škole učí písmenka mechanicky, jako obrázky, a ne jako stavební kameny slov, vět a myšlenek. Pak poznají a přečtou jednotlivá písmenka a dohromady řeknou úplně jiné slovo. A když mají navíc velmi chabou slovní zásobu (dívka po třech letech docházky do školy nevěděla, co je to rosa, šestáci neznali ani přibližný význam slov vodák a vodohospodář), nemůžeme se divit, že prakticky nečtou, a navíc je čtení nebaví. Těmto počátečním čtenářským dovednostem se některé děti nemají šanci doma přirozeně naučit, a to ne proto,

že by byly neschopné nebo trpěly dyslexií, ale protože jim nikdo nepřečte ani řádku. A do školky chodí jen sporadicky.

Pouštění namluvených pohádek ani jejich filmových zpracování mi nijak nevadí, je určitě vhodnější než žádné čtení. Ono je jistě i profesionálnější než rodičovské čtení, stoprocentně s dobrou výslovností, přináší do života dítěte další cenné podněty, ovšem (pra)rodičovské živé předčítání je nenahraditelné. To totiž umožňuje blízký kontakt s dospělým, ochranu, když se dítě bojí draka nebo čaroděje, vysvětlení, když něčemu nerozumí. Pochopitelně to platí pro předčítání jakýchkoli knížek, tedy nejen pohádek. Blízkost dospělých je vhodná, i když dítě sleduje film, poslouchá pohádku z reproduktoru. Podcenit bychom přitom neměli ani sdílené zážitky, byť dospělý už obvykle není s to vnořit se do děje stejně intenzivně jako dítě. Běžný život rodiny je však někdy komplikovanější, rodiče skutečně nemají vždy čas, často jsou hodně unaveni nebo se jim občas prostě nechce; když je dítě nemocné, nemohou číst hodiny, takže i pohádka zprostředkovaná zvukovou či vizuální nahrávkou je jako doplněk velmi vhodná. Musím rovněž připustit, že někdy může vést cesta ke čtení pohádek právě přes shlédnutý film. Dítě vidí pohádku, která se mu líbí, a poté mu nabízíme čtení dalších pohádek.

Jestli dítě následně neustále kreslí obrázky princezen a draků či princů, jestli si stejným způsobem i hraje, jde o dobré vyústění pohádky. Měli bychom být shovívaví i k případnému klukovskému „mečování“ či neustálému holčičímu hraní na princezny. Je to někdy až otravné, máme rovněž obavy, jestli to u kluků nepodporuje agresivitu apod. Osobně bych se nebál, všechno určitě přejde nebo se alespoň výrazně zmírní samo, když dítě zaujmou jiné podněty.

Určitě i u nás přijde někdo s tím, že klasické pohádky obsahují, a tedy vlastně i posilují v dětech nežádoucí stereotypy (např. genderové), předsudky, nekorektní označení. Ano, minulost určitě taková byla a pohádky vcelku věrně odrážejí některé tehdejší skutečnosti. Dnes se snažíme o jiné pohledy a životní přístupy. Přesto bych byl zásadně proti tomu, abychom původní pohádky upravovali a přepisovali podle dnešních norem. Ti, kdo by snad chtěli pohádky upravovat do dnešní korektní podoby, neznají dobře psychologii ani psychiku dítěte. Jestliže realita kolem něho je odlišná, nemusíme se bát, že právě pohádky výrazněji posílí nebo dokonce způsobí např. genderovou nebo rasovou stereotypii. Stejně jako se nemusíme

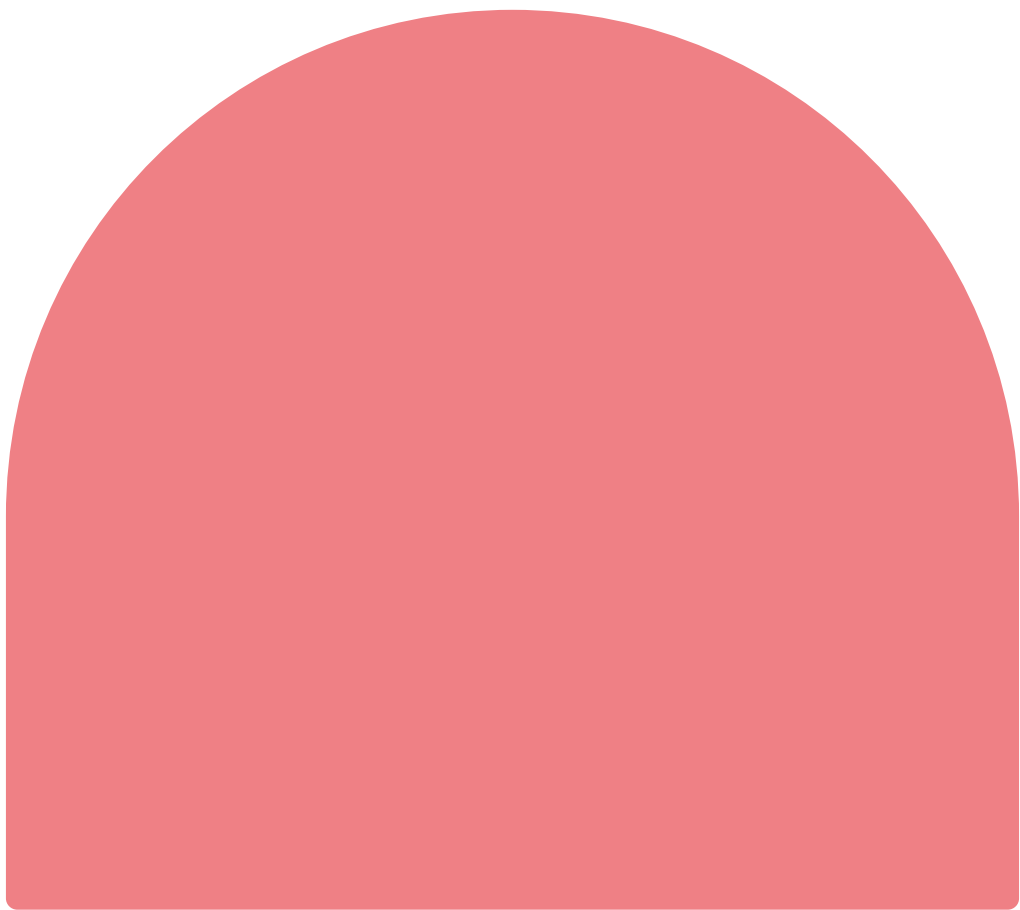
obávat, že občasná hraní stříleček překoná dlouhodobé působení pozitivní rodičovské výchovy. Naopak bych řekl, že stačí trvalá běžná životní aktivita v rodině, abychom dětem každodenní praxí ukázali, v čem je to dnes jinak. Nebo že je to v něčem pořád stejné.

Podstatné tedy je, co vidí dítě na vlastní oči, co mu nabízejí zásadní živé vzory, co opakovaně zažívá, a podstatně méně, co si zahraje ve hře, přečte v knížce nebo vidí ve filmu. Jsem ovšem pro mírnou úpravu použitého slovníku – pár archaismů nevádí, patří ke koloritu pohádek, ale dnes skládáme slova přece jen trochu jinak než před léty. Kdyby se měla ztratit srozumitelnost, a tedy i přitažlivost pohádky, byla by to škoda. Přijetí klasických pohádek vyžaduje větší angažovanost rodičů. Leccos je třeba dítěti vysvětlit, zejména některá slova. Existují i pohádky moderní. Jsem pro to nabídnout je dítěti – pokud je přijme, proč ne? Je však pravděpodobnější, že nebudou všeobecně podpořeny, takže obvykle zůstanou jako pokus. Osobně bych jimi rozhodně nezačínal. A starší děti? Pokud znají pohádky z mladšího věku, občas si je z nostalgie připomenou. Nebo je čtou mladším sourozencům. Už ale není vhodné jim je vnucovat. Patrně se k nim vrátí zase za pár let u vlastních dětí.

Mateřská nebo základní škola nejsou výlučným místem, které institucionálně zprostředkovává přístup k literatuře, a tedy i k pohádkám. Nezmínil jsem zatím knihovny – pro některé rodiny jsou knížky skutečně drahé a nejsou tak důležité, takže veřejná nebo i školní knihovna představují velmi dobrou alternativu a podporu čtenářství. Jen by bylo žádoucí, aby do ní rodiče s dítětem začali chodit, nejlépe pak už v batolecím věku.

Životní kulisy se proměňují, proměňuje se společnost, mění se proto i literatura pro děti. Nevím, jestli pohádky budou přitažlivé věčně, ale tam, kam jsem s to dohlédnout, se o jejich osud rozhodně neobávám.

Scénáře podle známých pohádek

Autor programu

Barbora Jandíková, Knihovna města Hradce Králové

Délka trvání programu

30 minut

Věková skupina

3–6 let

Cíl: viz Úvod a dále – dítě se dovídá informace o dracích a rytířích, rozvíjí jemnou i hrubou motoriku, procvičuje mluvidla, rozvíjí mechanismus projekce

Pomůcky

kytara a zpěvníky, zvoneček, zvonkohra, rytmické nástroje, knihy o rytířích a dracích, skořápky z kokosového ořechu, chůďy/kyblíčky,

švihadla, nášlapné kameny, obruče, kužele, tyče, plechovky, míčky a míče, padák, koně na tyči; výtvarná dílna – karton, provázek, lepící ozdoby, fixy

Program

- Přivítání (rituál): písnička s pohybem

~DO POHÁDKY~
Romana Suchá

Kouzelnými vrátky
pospěš s námi do pohádky.
Všichni už se na nás ptají.
Tak už pojd' – ať nečekají.

Dvě děti/maminky/knihovnice stojí čelem proti sobě. Ruce mají zvednuté do vzpažení a vzájemně se za ně drží, představují tak vrátka/bránu do pohádky. Ostatní děti udělají „hada“ – chytí se za ruce a společně procházejí „vrátky“.

1. Evokace/úvod: Procházení bránou, chůze po nášlapných kamelech – *procvičujeme obratnost*. Znáte nějakého prince/rytíře? Jak takový princ/rytíř vypadá? Co musí všechno umět? *Předvádíme chůzi v brnění.*
2. Vlastní příběh/čtení/vyprávění/aktivity:

Pohádka: zazvoníme na zvoneček a vyprávíme pohádku. Společně s hrdiny ji prožíváme. Děti vstupují aktivně do děje, předvídají děj. *Používáme doprovodná gesta a pohyby, využíváme citoslovce.*

Na zámku se narodil princ. Co všechno ho bavilo? Co dělal?

Aktivita: projedeme překážkovou dráhou na dřevěných koních nebo ve dvojici se švihadlem. *Frkáme, klušeme, hrabeme kopýtkem.*

Princ se vydal do světa.
Písnička s doprovodem

~JÁ MÁM KONĚ~
lidová

Já mám koně, vraný koně,
to jsou koně můj.
Když já jim dám ovsu,
oni skáčou hopsa.
Když já jim dám obroku,
oni skáčou do skoku.
Když já jim dám jetele,
oni skáčou vesele

Bajaja si hraje s princeznami. Jak si hrají princezny? Jak si hraješ venku ty?

Aktivita: házíme si s míčem/nafukovacími balonky (*nesmí nám žádný spadnout na zem*) anebo na honěnou, na schovávanou, na zrcadlo.

Písničky s doprovodem a pohybem:

~KALAMAJKA~
(*na písničku tančíme*)
lidová

Kalamajka mik mik mik,
oženil se kominík,
vzal si ženu Elišku
v roztrhaném kožíšku.

Kalamajka mik mik mik,
oženil se kominík,
svatba byla veliká,
tři dny hrála muzika.

Kalamajka pěkná věc,
když je zima, šup za pec,
když je teplo, šup dolů,
kalamajku tancuju.

~UTÍKEJ, KÁČO, UTÍKEJ~
(při písničce se honíme)
lidová

Utíkej, Káčo, utíkej, utíkej,
honí tě kocour divokej, divokej,
honí tě kocour divokej.
Káča utíká, co může, co může,
kocour ji chytit nemůže, nemůže,
kocour ji chytit nemůže.

Do království přiletěli tři draci.

Aktivita: pohybuje se padákem, letíme jako drak, točíme padák dokola, nahoru/dolů, schováme se pod něj jako do sluje, *drak se svíjí, plije oheň, hází sebou, řve.*

Písnička s doprovodem:

~JSOU TADY ZLÉ ČASY~
Zdeněk Svěrák

Jsou tady zlé časy – měla bych se asi,
měla bych se asi bát.
Měla bych si lehnout – ochořet a zblednout,
lékaře si k lůžku zvat.

Není to příjemné pomyšlení,
když na vás krutý drak zuby cení.
Není to příjemné mládí,
když vás těch šestnáct hlav svádí.

Neplačte mé struny – i když váží tuny,
proč se máme draka bát.
Ať si zuby cení – ještě tady není,
ještě může klidně spát.

Není to příjemné pomyšlení,
když na vás krutý drak zuby cení.
Není to příjemné mládí,
když vás těch šestnáct hlav svádí.

Princ na hradě baví princezny. Jak bys rozveselil princezny?
Písnička s doprovodem:

~DUPY DUPY DUP, DRAKA BOLÍ ZUB~
(doplňujeme rýmy, hrajeme na rytmické nástroje)
Ivan Mádek

Dupy dupy dup, draka bolí zub.
Dupy dupy dup, draka bolí zub.

Kouzelník mu navrhnul, že by mu ho vytrhnul.
Ohnivý drak souhlasí, oheň v hubě uhasí.
Kouzelník vzal kleště, neviklá se ještě.
Táhne, táhne, táhne, ale nevytáhne.

Dupy dupy dup, draka bolí zub.
Dupy dupy dup, draka bolí zub.

Kouzelník mu navrhnul, že by mu ho vytrhnul.
Ohnivý drak souhlasí, oheň v hubě uhasí.
Kouzelník vzal kleště, viklá ještě, ještě.
Táhne, táhne, táhne, dračí zub vytáhne.

Dupy dupy dup, už nebolí zub.
Dupy dupy dup, už nebolí zub.

Princ bojuje s drakem.

Písnička s doprovodem: (zpíváme na melodii písně Jede, jede
poštovský panáček)

~JEDE, JEDE BAJAJA NA KONI~
(„jedeme na koni“)
Barbora Jandíková

Jede, jede Bajaja na koni,
jede, jede na draka sám.
Meč kouzelný v ruce má,
koníčka osedlá,
princezničky zachránit má.

Dojedeme na koni ke sluji a bojujeme s drakem.

Aktivita: máme klacíky jako kouzelné meče/hůlky. Vymýšlíme zaklínadla a pronášíme je. Hravě zápasíme s drakem, používáme různé triky k ošálení draka (*dřep, výskok, úklon vlevo/vpravo, hluboký předklon v širokém stoji rozkročném a kuk mezi nohama, výpad, otočka*). Vše se opakuje, až Bajaja usekne drakovi poslední hlavu). Při návratu do hradu oslavujeme písni Dupy dupy dup.

Na hradě se oslavuje.

Písnička s doprovodem (zpíváme na melodii písni Jaro Z. Svěráka a J. Uhlíře, *hrajeme na rytmičné nástroje, tančíme*).

~POVÍDÁM, KRÁLI~
Barbora Jandíková

Povídám, králi, je to v suchu.
Drak na nás nemůže.
Princezny volaj: „Juchú!
Bajaja pomůže!“

Princezny se radujou,
králové se radujou,
královny se radujou,
Bajaja se raduje,
ryby se radujou,
koně se radujou,
dveře se radujou,
keře se radujou,
kočky se radujou, ...

A zazvonil zvonec a pohádky je konec (*zazvoníme na zvoneček*).

3. Reflexe/závěr:

Jak dopadla pohádka? Pro koho dobře, pro koho špatně? Proč si to myslíš?

Jak se cítí hrdinové pohádky?

Můžeme draka přemoci i jinak než pomocí meče?

Znáš další pohádky, kde je drak?

Co by se stalo, kdyby princ draka nepřemohl?

● Rituál rozloučení:

~DO POHÁDKY~

Romana Suchá

Kouzelnými vrátky
pospěš s námi ven z pohádky.
Všichni už se na nás ptají.
Tak už pojď – ať nečekají.

Dvě děti/maminky/knihovnice stojí čelem proti sobě. Ruce mají zvednuté do vzpažení a vzájemně se za ně drží, představují tak vrátka/bránu do pohádky. Ostatní děti udělají „hada“ – chytí se za ruce a společně procházejí „vrátky“.

Tvoření: papírový meč – z kartonu vystříháme meč, ozdobíme jej provázkem a nalepovacími ozdobami.

Volná hra: nabízíme další knihy s různými verzemi pohádek, s tematikou draků a rytířů.

Osobní komentář

Děti si náramně užily jízdu na dřevěných koních, zvesela překonávaly překážky, jezdily na krásu. Boj s drakem – křovím byl náruživý a nekonečný a únavný, píseň oslavná vždy nabíjející až výbušná, radostná.

Použité zdroje/literatura

SUCHÁ, Romana: *Dovádivé básničky pro kluky a holčičky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-659-9

Autor programu

Markéta Dubnová, Barbora Jandíková, Knihovna města Hradce Králové

Délka trvání programu

30 minut

Věková skupina

0–3 roky

Cíl: viz Úvod a dále – hra s pohádkovým příběhem, procvičení sociálních a pohybových dovedností a jemné motoriky, uvědomělá práce s tělem a mimikou, seznámení s pohádkovou postavou čerta, klasikou českých pohádek, práce s emocemi, odbourání strachu, podpora empatie

Pomůcky

Kostým na čerta, líčidla a barvy na obličej, mašle, rudý povlak na peřinu, prolézací tunel

Program

- Přivítání (rituál): písničkou Do pohádky (viz úvodní scénář Bajaja)

1. Evokace/úvod:

Pohádka: vypravěč představí Káču. Ta se zatím maluje a váže si do vlasů mašle. Káča se moc těší na tancovačku, mluví o tom s dětmi a láká je, aby se šly taky namalovat a ozdobit.

~MĚLA BABKA~
(zpíváme, tančíme, nacvičujeme mazurku)
lidová

Měla babka čtyři jabka
a dědoušek jen dvě.
Dej mi, babko, jedno jabko,
budeme mít stejně.

Káča sedí v koutě a netancuje, je smutná a mračí se.

Ptáme se dětí: Jak se tváříte, když je vám smutno? Mračíte se jako Káča?

Vejde čertí štramák v kožichu (zatím bez rohů) a vyzve Káču k tanci. *Teď mazurka přejde v mazurku „čertovskou“.*

~ČERTOVSÁ MAZURKA~
(zpíváme na melodii písně *Měla babka*,
tančíme, nacvičujeme mazurku)

Tancovali čerti v pekle,
drželi se za rohy,
tancovali čerti v pekle,
dupali si na nohy.

Tahali se za ocasy,
vřískali jak gorily,
tancovali čerti v pekle,
asi se tam rojili.

Káča je šťastná a říká, že by tancovala do konce života, čert nasadí rohy, popadne vidle a Káču a dupne, že letí do pekla. *Zamáváme červeným prostěradlem a jsme tam.*

Čert shodí Káču, ta se chopí kytary a zazpívá první várku pekelných písní:

~NIKDE NENÍ LÍP~

Nikde není líp než u nás v pekle,
pod kotli tu oheň hučí vztekle.
Aby se v nich vařilo a peklo
to, co právě z pekla dělá peklo.

~PEKLO, PEKLO, PEKLÍČKO~

Peklo, peklo, peklíčko,
je tu teplo, teplíčko.
Žádná práce, žádné cosi,
Papáníčka do sytosti.

Čerti chtějí předvést, jak jsou drsní, ale Káča jim vyhubuje, že by potřebovali pořádnou čertí školu. Takže malé čerty vyzkoušíme, jestli umí pořádné čertí řemeslo.

Aktivita:

- a. mračení a šklebení (*vyplázneme jazyk a dáváme si ho na nos, kdo udělá z jazyka ruličku?*)
- b. vybírání blech z kožichů s říkankou:

Rohy, ramena, kolena, kopyta
kolena, kopyta, kolena, kopyta
rohy, ramena, kolena, kopyta,
uši, oči, jazyk, nos.

- c. přikládání pod kotel (*házení balónků do roury*)
- d. průlez pekelným komínem (*roura*)
- e. trénink na nošení v pytli (*nasypeme odvážné děti do pytle, což je rudý povlak na peřinu, a trochu pošoucháme vidlemi – máme vidle bez ostrých hrotů*)

Káča se nudí a je nesnesitelná. Taky někdy zlobíte? Není horší, než čerti? Rozbila čertí pokladničku a vysypala všechny peníze a pak jí do toho spadly ještě šperky, které si tam Lucifer schoval.

Aktivita: vyzveme děti, aby pomohly předměty roztřídit (*je třeba použít větší předměty a hlídat, aby je děti nestrkaly do úst apod.!*).

Starším dětem pokládáme otázky: proč se říká „Zlobí jako čert!“ „Táhni k čertu!“ „Čert tě vem!“

Čert Káču raději odnese z pekla zase na zem, aby ji tam nechal. Naloží si ji na záda a chodí s ní unaveně. Káča od něj nechce.

Aktivita: Zkusíme taky povozit děti po maminciných zádech.

Pak však čert potká s Káčou ovčáka. Káča už si představuje, že si vezme raději ovčáka než čerta.

Písnička s doprovodem:

Pásla ovečky (zpíváme lidovou písničku spolu s Káčou).

Ale ovčák i s kožichem hází Káču do vody.

Aktivita: dokážeme se sami svléknout ze svetru nebo bundy, když máme na zádech batoh? Vyzkoušíme.

Ovčák dostal od čerta za odměnu další ovečky.

Aktivita: uděláme pro ovečky ohradu. Postavíme se na jednu nohu a podržíme se navzájem jako plot. Zacinkáme si rolničkou a zabezčíme si.

Tady pohádku ukončíme.

Tvoření: vyrobíme červeno-černý (*tedy čertí*) papírový řetěz, použitelný na stroměček, pokud je pohádka před Vánoci.

2. Rituál rozloučení: viz úvodní scénář Bajaja (*někdy vynecháváme, pokud jsou děti už zaujaté tvořením*)
3. Reflexe/závěr: Nechováme se někdy stejně špatně jako Káča? Není nám jí líto, když skončila sama mokrá v potoce a nechtěl ji ani čert? Jak by se Káča měla změnit? Co bychom my sami měli a neměli dělat?

Osobní komentář

Pohádka je laděná do adventní doby, kdy se děti s „čerty“ mohou potkat. Náš čert nebyl nijak děsivý a čertí škola děti bavila. Program lze po malé úpravě použít pro MŠ. Lze použít i jiné texty o čertech; my používáme úryvky z písní z televizní inscenace Nezbedná pohádka (ČR, 1976).

Použitá zdroje/literatura

ROŽNOVSKÁ, Lenka. *Pohádníček*. Praha, Triton. 2021.
ISBN 978-80-7553-974-8

Hrnečku, vař!

Autor programu

Markéta Dubnová, Barbora Jandíková, Knihovna města Hradce Králové

Délka trvání programu

30 minut

Věková skupina

0–3 roky

Cíl: viz Úvod a dále – hra s pohádkovým příběhem

Pomůcky

Kytara, bílá barva, bílá lehká látka, bílé prostěradlo, bílé nafukovací balóčky či míčky, hrnec nebo kotlík (ideální starší a pěkně umouněný), vařečka, bosá stezka, nášlapné kameny, plastové misky nebo kelímky a barevná víčka od PET lahví, lžice a bílá vajíčka z polystyrenu nebo míčky, kartonová krabice, domečky vyřezané z kartonu, špejle, bílé a barevné fixy; šátek pro vypravěče

Příprava:

Na stůl mimo dosah dětí, ale dobře viditelně si připravíme krabici dnem vzhůru s perforovaným dnem propíchaným špejlemi, na kterých drží jednouché kartonové domečky.

Domečků by mělo být alespoň stejně jako dětí, použijí se při závěrečném tvoření.

V dosahu máme nachystaný kotlík (*hrnec*), ve kterém je schovaná bílá látka, v našem případě gáza.

Program

- **Rituál přivítání:** zpíváme písničku Před spaním (alternativa k básničce s pohybem Do pohádky)

~PŘED SPANÍM~
Jiří Žáček

Když teď honem zavřeš víčka,
přiletí sen z pohádky.
Vyskočíš si na koníčka,
už nám řehtá před vrátky.

Tiše, tiše, slyšíš venku
zvonit zlatou podkověnkou?
Pojedeme, kam bys rád.
Pohádku jdem povídat.

1. Evokace/úvod: Dnes mám pro vás pohádku, kde všechno zahalila bílá barva. Která to asi bude pohádka? Co všechno je bílé? Ukázka zasněžené krajiny, bílých zvířat (*děti mohou vybírat z více obrázků zvířat jen bíle zbarvených*).
2. Vlastní příběh/čtení/vyprávění/aktivity: Písnička s doprovodem

~BÍLÁ~
Zdeněk Svěrák

Bílá, bílá, bílá, bílá,
komu by se nelíbila.
Bílá vrána, bílá noc,
bílé není nikdy moc.

Pohádka: Zazvoníme na zvoneček a řekneme „Bylo, nebylo“. Přečteme si začátek pohádky z knihy Jířího Žáčka Pohádkový tobogan, str. 11–13. Při čtení dětem ukazujeme obrázky vložené do textu pohádky, děti mohou slova doplňovat. *Využíváme přehnaná divadelní gesta a citoslovce. Zapojujeme děti do příběhu hned po přečtení prvního odstavce. Pokud jsou děti moc malé nebo nesmělé, netlačíme na ně.*

Chudá Bětka jde do lesa nasbírat lesní plody.

Aktivita: Přejdeme bosou stezku (*chodníček s tímto názvem již zakoupený nebo doma vytvořený, na kterém jsou nalepené různé materiály simulující chůzi po různých površích*). Děti jdou za námi s mističkami a za bosou stezkou v lese nasbíráme do mističek „jahody“. *Místo bosé stezky lze použít nášlapné kameny nebo provaz položený na zemi, po kterém se děti dostanou v příběhu do lesa.* Na zemi jsou rozházená víčka, děti vybírají víčka stejné barvy, jako jsou na obrázku s jahodou, malinou a borůvkou. *Zbytek víček necháme ležet, co kdyby to byly jedovaté rostliny...*

Bětka potkala laskavou babičku, která jí věnovala za trochu jídla hrneček.

Jsme také laskaví? Umíme poprosit a poděkovat? Vyzkoušíme si to.

Písnička s doprovodem (zpíváme na melodii lidové písničky *Mám šáteček, mám*)

~MÁM HRNEČEK, MÁM~

Mám hrneček, mám.
Co si do něj dám?
Čajíček či kakajíčko,
kávičku anebo mlíčko?
Co si do něj dám,
když všechno ráda mám?

Bětka přišla domů a hned si hrnek vyzkoušela. V našem kotlíku se vaří bílá látka, víříme jí a mícháme. *Děti si to mohou vyzkoušet.*

Básnička s pohybem (na motivy básničky Vařila myšička kašičku) *s pohybem prstu po dlani, hlazením jednotlivých prstíků, lechtáním*

~VAŘILA BĚTUŠKA KAŠIČKU~

Vařila Bětuška kašičku
vesele v kouzelném hrníčku.
Hrnečku, vař! řekla,
kaše sama tekla.
A kaše už netekla,
když Hrnečku, dost! řekla.

Když se najedly, vzala Bětka do košíčku několik vajec a nesla je do města. Ale musela jít pomalu, aby je nerozbila.

Aktivita: Pokud máme několik větších dětí, dáme vajíčko (míček) na lžici a budeme s ním chodit. Co se stane, když vajíčko spadne? Umíme být opatrní? Může se opravdovým vajíčkem házet? Je jiné, když se uvaří?

Až se projdeme s vajíčkem, vrátíme se domů k Bětčině mamince. Ta zatím dostala hlad. Přinesla si hrneček a poručila mu.

Co maminka řekla hrnečku? Kdo si to pamatuje? Společně řekneme Hrnečku, vař! Hrneček začal vařit, nepřestával, a než si maminka doběhla pro lžici, už byla světnice plná kaše.

Pohybová hra s padákem a písničkou: Střídáme četbu a dramatické vyprávění, když pokrýváme látkou z hrnku domečky

na krabici a na zem rozkládáme prostěradlo a balónky. *Balónky probublávají jako kaše v hrnci na bílém prostěradle.*

Kaše je čím dál víc a maminka si nemůže vzpomenout, co má říct, aby ji zastavila. Nedá se projít.

Aktivita: Skáčíme po novinách a papírech, na sobě máme bílé kousky látek, házíme po sobě balónky. *Pokud máme, můžeme použít i tunel přikrytý prostěradlem a děti „kaši“ podlézají.*

Písnička s pohybem (zpíváme na melodii lidové písně Utíkej, Káčo, utíkej – děti se drží prostěradla a pochodují společně dokola)

~UTÍKEJ, BĚTKO, UTÍKEJ!~

Utíkej, Bětka, utíkej, utíkej!
Kaše je kopec velikej, velikej,
kaše je kopec velikej.

Utíká Bětka, co může, co může,
kaši zastavit pomůže, pomůže,
kaši zastavit pomůže.

Na konci písně Bětuška doběhne domů a my s ní společně zavoláme: Hrnečku, dost!

Dočteme pohádku do konce – prokousáváme se kaší. Chodíme po knihovně, věci máme přikryté bílým plátnem (*gázovinou*), na zemi jsou noviny a v cestě koule z novin a balónky, které tam napadaly. *Alternativně v menším prostoru je možné naházet na zem novinové koule jako chuchvalce studené kaše a pěkně se v ní brodit, odkopávat či válet (v případě dětí či dobré kondice).*

A zazvonil zvonec a pohádky je konec (*zazvoníme na zvoneček*).

Tvoření: Na zemi už je takový kopec kaše, že musíme všechno znovu nabarvit, vezmeme si domečky na špejlích a vybarvíme je. Děti si je odnesou domů.

3. Reflexe/závěr:

Jak to všechno dopadlo? Mohla pohádka dopadnout jinak? Jak?

Znáš nějakou další kouzelnou formuli/kouzelný předmět? Ze které je pohádky?

- Rituál rozloučení: Zpíváme písničku Před spaním (*někdy vynecháváme, pokud jsou děti už zaujaté tvořením*).

~PŘED SPANÍM~
Jiří Žáček

Když teď honem zavřeš víčka,
přiletí sen z pohádky.
Vyskočíš si na konička,
už nám řehtá před vrátky.

Tiše, tiše, slyšíš venku
zvonit zlatou podkověnkou?
Pojedeme, kam bys rád.
A teď už nech oči spát.

Osobní komentář:

Dobře fungovalo prostěradlo místo padáku a pohybové aktivity s bobtnající kaší. Čtení je lepší na úvod; když se pohádka akčně rozjela, příběh jsem raději vyprávěla, abych mohla na děti pružněji reagovat. U hodně malých dětí vznikne řízený chaos, část dětí pokračuje v aktivitách, jiné s námi proplouvají příběhem. Vysvětlujeme rodičům, že není důležité, jestli jejich dítě dělá to, co je zrovna na scéně. Na akcích pro nejmenší děti jsme tu pro ně.

Hudba je důležitým prvkem pohádek, dokáže děti zklidnit a udržet na místě i povzbudit do akce a posunout v příběhu.

Použitá říkadla, básničky a písničky jsou upravené, někdy zkrácené tak, aby odpovídaly věku dětí, pro které je program určen.

Použité zdroje/literatura:

MRÁZKOVÁ, Eva. *České pohádky pro malé děti*. Brno: CPress, 2019. ISBN 978-80-264-2817-6.

PIXY, Petr S. *Prvních sedm pohádek*. Kamenné Žehrovice: vlastním nákladem autora, 2022. ISBN 978-80-11-02298-3.

ŽÁČEK, Jiří. *Pohádkový tobogan*. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01934-5.

Hrnečku, vař!

Autor programu

Zuzana Pastrnáková, Miroslava Nevřelová a Zuzana Bludská, Městská knihovna v Přerově

Délka trvání programu

30 minut společná část + individuální čas strávený na herních stanovištích (cca 30 minut)

Věková skupina

2–4 roky

Cíl: viz Úvod a dále – rozvoj sociálních návyků, přivykání kolektivu, reagování na text pomocí smluvených signálů, recitování doplněné pohybem, koordinace těla a nápodoba pohybů při rozcvičce,

psychomotorický rozvoj, rozvoj jemné motoriky a koordinace oko – ruka, rozvoj tvořivosti a kreativního myšlení

Pomůcky

Tematický výběr dětských knih, vytištěný text/scénář pohádky, rekvizity ke čtení (košík, hrnek, záclony, šátek), pomůcky na pokus (hrnek, ták/pekáč, jedlá soda, saponát, ocet, lžička), tištěné laminované materiály, záclona – větší i menší kusy, vata, omalovánky, pastelky, lepidlo, menší hračky a figurky, plastový kyblíček, psy-

chomotorický padák, prolézací tunel, plastová vajíčka, lžice, kuželky
na slalom, hra Lovení rybiček

Program

● Přivítání (rituál): společná básnička s pohybem

Dobrý den, dobrý den,
dneska máme krásný den.
Dobrý den, dobrý den,
dneska zlobit nebudem / dnes se nudit nebudem.
Máme ručky na tleskání (*tleskáme*)
a nožičky na dupání (*dupáme*).
Dobrý den, dobrý den,
dneska si to užijem!

*(Zdroj: POŽIVILOVÁ, Markéta: Nápady, náměty a scénáře na setkání
rodičů a nejmenších čtenářů v knihovnách.)*

S následující říkankou se děti usadí na pěnové puzzle/pódium:

Nachystáme tělíčko,
zacvičíme maličko.
Dokola se zatočíme,
pak se na zem posadíme.

Potom se ještě krátce společně představíme jménem:

Koho to tu dneska máme, koho tady přivítáme?

*Dítě/rodič řekne jméno – knihovnice a ostatní jej osloví a pozdraví,
zamáávají mu atd.*

1. Evokace/úvod: S dětmi si na úvod chvílku povídáme: Dnešní pohádka bude o kaši a jednom nezbedném hrnečku. Máte rádi kaši? Třeba krupičku? Jakou barvu má taková kaše? Jak asi chutná, jaká je?

Se svými maminkami nebo tatínky si teď připomenete říkanku o jedné myšce, která měla kaši také moc ráda!

~VAŘILA MYŠIČKA KAŠIČKU~
lidová

Vařila myšička kašičku
na zeleném rendlíčku.
Tomu dala, tomu víc,
tomu málo, tomu nic.
A ten maličký
utíkal, utíkal do komůrky
a tam se napapal!

2. Vlastní příběh/čtení/vyprávění/aktivity:

Pohádka: vzhledem k počtu tří knihovnic, podílejících se na programu, jsme zvolily volně inscenované čtení příběhu (*upravený scénář dle <https://www.hrajeme-divadlo.cz/jednoduche-scenare/hrnecku-var/>*) s rozdělením do rolí (*vypravěč, dcera, matka/babička*) a využitím jednoduchých rekvizit (*babička má šátek na hlavě, dcera jde na trh s proutěným košíčkem, kaši nám vaří větší hrnek napěchovaný lehkou tylovou záclonou, která na příslušných místech textu za pomoci knihovnice „bublá ven“*). V případě potřeby však může zjednodušenou formou pohádku realizovat i jeden člověk. V klíčových nebo opakujících se momentech pohádky děti vtahujeme do textu otázkami, např.: Jak má holčička pozdravit babičku v lese? Jak se maminka s dcerkou tvářily a co asi říkaly, když si pochutnávaly na kaši? Co musíme říct hrníčku, aby začal vařit, nebo naopak přestal? Nebo je vyzveme, aby se k nám přidaly (*zvolání Hrnecku, vař! – Hrnecku, dost!*) apod.

Aktivita: vaření kaše. Hrneček z pohádky vařil kaši sám. Co potřebujeme my, když si chceme něco uvařit? Pomáháte doma v kuchyni? Čím se takové jídlo míchá? Děti dostanou papír na podložce (*hrnec s kaší*) a voskovku (*vařečku*), kreslí dokola, jako když se míchá vařečkou v hrnci kaše. Dle pokynů knihovnice, která kreslí spolu s nimi, kreslí děti nejprve rychle, potom pomaleji, jedním směrem, poté opačným, vyměňují si barvy. *Procvičí si tak úchop tužky, práci s barvami, reagování na pokyny, mimoděk také vzniká spontánní obrázek jako vzpomínka na pohádku.*

Aktivita: kde je hrneček (*převzato z <http://www.specmskraluvdvr.cz/wp-content/uploads/2021/03/Hrnecku-var-cele.pdf>, kde lze nalézt*

nápady na další aktivity). Hrneček z pohádky se nám mezitím chce někam schovat, asi už se mu nechce vařit kaši. Děti zavřou oči, lektor opakuje říkanku: „Dokolečka chodím, kde je hrnek, nevím.“ Během ní umístí hrnek na nějaké viditelné místo v místnosti. Poté děti vyzve, aby otevřely oči a zkusily hrnek co nejrychleji očima vyhledat a ukázat na něj. *Opakujeme dle zájmu dětí.*

Aktivita: sopcí hrneček

Pomůcky: hrnek, pekáč na podložení, soda, ocet, saponát na nádobí

Poměr surovin: 1 PL sody + 1 PL saponátu se smíchá v hustší kašičku, do ní přilijeme cca 1 dl octa, po prvním vybublání můžeme ještě přilít trochu octa pro pokračování reakce. Pokus je vhodné odzkoušet předem. Jestliže děti zaujme, je možné předat rodičům na lístku vytištěný postup a poměr surovin, pokud by si pokus chtěli zopakovat doma.

Lektor na signál od dětí „Hrnečku, vař“ naleje ocet do směsi, která vybublá.

Pohybová hra: společná hra s psychomotorickým padákem. Ještě jednou si společně zahrajeme na kouzelný hrneček. Děti se shromáždí pod padákem, na pokyn „hrnečku, vař!“ vyběhnou ven (*jako kaše z hrnečku*), chodí okolo, na pokyn „hrnečku, dost!“ si dřepnou opět pod padák, který je přikryje, a musí být potichu. *Opakujeme dle zájmu dětí.*

Protahování záclony („kaše“) skrze otvor padáku – opět na pokyny „hrnečku, vař – hrnečku, dost“.

3. Reflexe/závěr:

Po skončení hry s padákem se ještě na chvilku usadíme na pěnové puzzle/pódium a děti se zeptáme, jak se jim dnešní pohádka líbila a zda si pamatují kouzelná hesla, na která hrneček fungoval. Poděkujeme dětem i rodičům za účast na společné části programu. Nabídneme jim a stručně představíme další zábavu na stanovištích, která jsou rozmístěna v prostoru půjčovny a která si mohou individuálně projít. Aktivity rozvíjejí různé dovednosti a jsou navázány na pohádku, aby v dětech upevnily zážitek z předchozího společného

čtení. Zároveň mají rodiče s dětmi možnost hrát si s dalšími hračkami, prohlížet si nebo vypůjčit dle libosti knížky, sdílet společné zkušenosti a tipy, týkající se nejen knížek nebo čtení.

Stanoviště:

- Prolézací tunel (*pohybová aktivita*): děti se musí proplazit kaší, která zaplavila celou náves
- Tvoření: omalovánky s dějem příběhu, výroba hrnečku (*vybarvená a vystřižená omalovánka jednoduchého hrnku; nabídne několik vzorů – proužky, puntíky, srdíčka nebo volnou plochu*), která je následně nalepená na podkladový barevný papír formátu A5, ozdobená přilepenými kousky vaty („kaší“)
- Úklid návsi – sbírání „kaše“ do kyblíčku (*koordinace oko – ruka*): na menší kousky nastříhaná tylová záclona je rozházena v prostoru, děti mají za úkol ji vysbírat např. do kyblíčku (*my jsme záclonu rozmístily po stupňovitém pódiu, takže děti měly nakonec i celkem intenzivní pohybovou aktivitu*)
- V hrníčku se zabydly rybky – lovení rybiček z hrníčku (*koordinace oko – ruka, zručnost, trpělivost*): využití pomůcek ze hry z fondu, děti loví udicí rybky umístěné do hrníčků
- Hrníčkové pexeso (*barvy, předmatematické myšlení, vyjadřování*): vytváření stejnobarevných dvojic různě velkých laminovaných vystřižených hrníčků, seřazování podle velikosti, určování barev
- Záchrana zvířátek z hory kaše (*pohybová aktivita, orientace v prostoru, úchop předmětů*): prostor s velkými kusy záclony na podlaze, v níž jsou poházené a zamotané hračky, které musí děti vysvobodit

Osobní komentář:

Osvědčilo se nám programy koncipovat ve dvou blocích – jako společnou část s předčítáním příběhu a krátkými doprovodnými aktivitami, poté jako volnější blok činností, které jsou pojaty formou stanovišť. Ta si děti projdou s rodiči podle vlastního tempa a zájmu, při tom zároveň vzniká i prostor pro spontánní hru a na-

vazování kontaktu s ostatními dětmi. Stanoviště si mohou vyzkoušet i opakovaně, často si následně děti aktivitu uzpůsobí podle sebe. Snažíme se držet doporučení a navázat na práci s příběhem kombinací činností pro rozvoj pohybových, tvůrčích, manuálních i kognitivních dovedností. Někdy mají nakonec největší úspěch ty nejjednodušší aktivity; v tomto případě některé děti zbožňovaly zachraňování zvířátek (a někdy i sebe) ze záclonové „kaše“. Rodiče s dětmi takto obvykle v rámci dopoledního programu, na který je potřeba se z kapacitních a organizačních důvodů předem přihlásit, stráví průměrně 90 minut.

Použité zdroje/literatura:

DOLÁKOVÁ, Sylvie. *Umíte to s pohádkou?* Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0933-1.

Hrnečku, vař! Online. In: Hrajeme divadlo. Dostupné z: <https://www.hrajeme-divadlo.cz/jednoduche-scenare/hrnecku-var/>. [cit. 2024-09-20].

Hrnečku, vař! Online. In: Speciální mateřská škola Králův Dvůr. Dostupné z: <https://www.specmskraluudvur.cz/wp-content/uploads/2021/03/Hrnecku-var-cele.pdf>. [cit. 2024-09-20].

POŽIVILOVÁ, Markéta: *Nápady, náměty a scénáře na setkání rodičů a nejmenších čtenářů v knihovnách*. Praha: Národní knihovna České republiky, 2019. ISBN 978-80-7050-717-9.

Autor programu

Barbora Jandíková, Knihovna města Hradce Králové

Délka trvání programu

30 minut

Věková skupina

0–3 a 3–6 let

Cíl: viz Úvod a dále – dítě získává vědomosti o zvířatech, přírodě a hudebních nástrojích, rozvíjí jemnou i hrubou motoriku, procvičuje mluvidla, rozvíjí mechanismus projekce

Pomůcky:

kytara a zpěvníky, zvoneček, zvonkohra, miska s hrachem, tabule, magnety, fix, obrázky – liška houba, liška zvíře, liščata, knihy (Chvilka pro pohádku, Poznej zvířata – zvířata v lese, Kdopak to tu běžel? – zvířecí stopy, Divoký barevný svět zvířat – oranžová), prolézací tunel, nášlapné kameny, obruče, kužele; výtvarná dílna: oranžový papír, černý fix, lepidlo

Program

- Přivítání (rituál): písničkou Do pohádky (viz úvodní scénář Bajaja)
1. Evokace/úvod: Hrách – miska s hrachem – přesypáme – zvuk hrachu, ponoření rukou do hrachu (*může být hrášek v pytlíčku, děti hmatají a přesypají, hádají*). Co to je? Kdo z vás má rád hrách? Jakou má barvu? Hrášek loudí v jedné pohádce liška, která pohádka to je? Na kom liška hrášek loudí?

Liška – *obrázek lišky zvířete na tabuli a slovo LIŠKA*. Jak vypadá liška? Porovnávání těla – liška a dítě (*Budulínek*), Co všechno je oranžové? Co liška jí? Kde bydlí? Jak se jmenují její mláďata? Znáte nějakou písničku o lišce?

Písnička s doprovodem:

~BĚŽÍ LIŠKA K TÁBORU~
lidová

Běží liška k Táboru,
nese pytel zázvoru.
Ježek za ní pospíchá,
že jí pytel rozpíchá.

Běž zajíčku, běž za ní,
pober jí to koření.
Liška se jim schovala,
ještě se jim vysmála.

LIŠKA – na jaké písmeno toto slovo začíná? Vytleskej jeho rytmus. Máme tu ještě jednu lišku, je to houba (*obrázek na tabuli*). Vymysli a řekni rým na slovo liška (šiška, myška, výška, knížka, kližka, jíška...).

2. Vlastní příběh/čtení/vyprávění/aktivity:

Pohádka:

Zazvoníme na zvoneček a začneme číst pohádku. Vyzýváme děti k předvídání děje, *používáme doprovodná gesta a pohyby, využíváme citoslovce.*

Budulínek slibuje, že bude hodný a nikomu neotevře.

Písnička:

~BUDULÍNEK~
Zdeněk Svěrák

Budu-, Budu-, Budulínku,
budeš hodný kluk?
Budu, budu, na mou duši,
budu, ani muk.

Budulínek je doma sám. Už jsi byl doma někdy sám? Jak se asi Budulínek cítí? Nudil ses někdy?

Písnička (znuděně, otráveně, se vzdycháním, s přesýpáním hrachu)

~HRÁCH A KROUPY~
lidová

Hrách a kroupy,
to je hloupý,
to my máme každý den.
Ale vdolky
z bílé mouky
jenom jednou za týden.

Ve které další pohádce zůstává někdo doma sám? (*O Smolíčkovi, O neposlušných kůzlátkách*) „Nikomu neotvírej!“ Proč? Co se může stát?

A je tu liška a loudí hrášek. Pustí Budulínek lišku dovnitř? Proč ano/ne?

Básnička Budulínek s rytmizací:

~BUDULÍNEK~
Zdeněk Svěrák

Obchází tam a sem,
liška s dlouhým ocasem.

Budulínku, dej mi hrášku,
povozím tě na ocásku...

(„Budulínku, dej mi hrášku“ říkáme úlisně, lstivě, prosebně, vábivě; dospělý hladí postupně prstíky dítěte na ručičkách/nožičkách a celou dlaň a chodidlo.)

Povozím tě po bytě,
otevři mi, prosím tě.

(Liška vozí Budulínka po chalupě; obíháme stůl; dítě se veze na dospělém – na raka, na koni, na klíně; dospělý běhá prstíky po těle dítěte.

Liška běží s Budulínkem k lesu (přecházíme přes překážky – nášlapné kameny, obruče, kužele – jdeme jako liška). Koho můžeme potkat cestou lesem (kniha Poznej zvířata)?

Písnička:

~JÁ DO LESA NEPOJEDU~
lidová

Já do lesa nepojedu,
já do lesa nepudu.
Kdyby na mě hajný přišel,
on by mně vzal sekeru.

Pohybová hra: liška leze s Budulínkem do nory (*prolézáme tunelem*).

Budulínek je v liščí noře. Tři liščata – tři prsty, tři liščata na tabuli. Na co si mohou společně hrát? Jak se Budulínek v liščí noře cítí? Jak se asi cítí babička a dědeček, kteří se mezitím vrátili domů a Budulínka tam nenašli? Co budou dělat? Co bys udělal ty?

Pohybová hra: dědeček a babička jdou do lesa; přecházíme přes překážky – nášlapné kameny, obruče, kužele; jdeme jako babička a dědeček anebo jdeme po stopách lišky – na zemi jsou stopy srnce, lišky, ptáka, člověka, povídáme si o stopách zvířat (kniha Kdopak to tu běžel?).

Co se bude dít dál? Podaří se babičce a dědečkovi zachránit Budulínka?

Básnička s rytmiací Budulínek (vytleskáváme rytmus; dospělý něžně vytahuje prstíky dítěte)

~BUDULÍNEK~
Zdeněk Svěrák

Vylezte, lištičky, ven,
zahrajeme vám na buben.

Písnička s pohybem (zpíváme na melodii lidové písničky Pec nám spadla; předvádíme hru na hudební nástroj – housličky a bubínek; dospělý hladí dítě po bříšku, jako by hrál smyčcem na housličky, poklepává na chodidla dítěte jako na bubínek, pohladí dítě po celých nožičkách).

~FIDLI, FIDLI NA HOUSLIČKY~
Ivona Březinová

Fidli, fidli na housličky,
bumtarata na buben.
Přestaň, liško, dělat kličky,
Budulínka pošli ven.

Postupně přibývají lištičky – přesunujeme je na tabuli do pytle, který na tabuli nakreslíme, ukazujeme si na prstech; písnička se opakuje po každém liščeti.

Kolik je lištiček v pytli? Kolik jich zbývá v noře? Co asi udělá liška? Jak se cítí Budulínek/liščata/liška? Proč nevyleze hned liška?

Pohybová hra: Budulínek je zachráněný. Cesta lesem zpět domů (překážková cesta radostná)

Omluva a slib Budulínka – slibujeme, že už budeme poslušní a nikomu neotevřeme.

A zazvonil zvonec a pohádka je konec (*zazvoníme na zvoneček*).

Tvoření: papírová skládanka z papíru – liška. Z barevného papíru složíme podle návodu lišku, dokreslíme oči a čumák; můžeme zahrát znovu pohádku v jiné verzi

Volná hra, nabídka knížek a pomůcek: nabízíme další knihy s různými verzemi pohádky, s tematikou lesa (*zvířata, stopy, rostliny*) – Josef Věromír Pleva a František Hrubín: Budulínek, Mária Ďuríčková: Kulihrášek; Budulínek, Alena Preisertová: O Budulínkovi: pohádka pro malé čtenáře: jednoduché úkoly a hry, Lenka Rožnovská: Pohádníček: klasické pohádky, Milada Motlová: Povídám, povídám pohádku: pohádky, říkadla, hádanky a písničky, Milada Motlová: Česká říkadla, písničky a pohádky, Eva Mrázková: České pohádky pro malé děti, Marie Tetourová: Moje první pohádky, Vendulka Chalánková: Vyšívávané pohádky.

3. Reflexe/závěr:

Jak dopadla pohádka? Pro koho dobře, pro koho špatně? Proč si to myslíš?

Jak se cítí hrdinové pohádky? Znáš další pohádky, kde vystupuje liška? (*O koblížkovi, O Zlatovlásce*) Co by se stalo, kdyby babička a dědeček Budulínka nezachránili? Znáš nějakou jinou pohádku, kde byl někdo neposlušný a nedbal dobré rady? (*Smolíček, O neposlušných kůzlátkách*)

Ponaučení: Neposlouchat se nevyplácí, poslouchat/dodržovat pravidla se musí.

Pozvánka na další setkání: v naší pohádce loudí liška na Budulínkovi hrách. Ve které pohádce pomáhali holoubci přebírat hrách/čočku? – Příště si budeme vyprávět pohádku O Popelce.

- Rituál rozloučení: viz úvodní scénář Bajaja

Osobní komentář:

Děti fascinovala hra s hrachem. Okouzleně vnímaly zrakem a sluchem přesypání, vychutnávaly si noření rukou do hrachu, malování prstíky v hrachu.

Velmi křehké je téma „byl jsi někdy doma sám“? Jak ses cítil, co jsi prožíval? (*projekce pocitů Budulínka*). Děti milují překážkovou dráhu, zvláště pak prolézání tunelem.

Další možnosti a nápady:

Kam chodíš nejraději na procházku? Obkresli si na papír chodidlo.

Jméno Budulínek (*hry se slovy: slova na b, vybubnuj do kolen slovo Budulínek; je Budulínek líný, líněk – lín, lenost...*)

Budulínek (*kluk – jak vypadá? Nakreslíme si ho...*)

Další pohádky/příběhy/básničky/písničky/hádky s liškou (*Liška Bystrouška, Vrána a sýr, Fantastický pan lišák; Sedí liška pod dubem, Běžela liška po ledu ad.*). Počítání, třídění, stopy zvěře, zvířata v lese...

Použité zdroje/literatura:

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Chvilka pro pohádku*. Praha: SKIP ČR, 2020. ISBN 978-80-85851-27-4.

ERNSTEN, Svenja. *Kdopak to tu běžel?: vzrušující cesta po stopách zvířat*. Brno: Kazda, 2019. ISBN 978-80-88316-39-8.

GANERI, Anita. *Divoký barevný svět zvířat*. Praha: Slovart, 2017. ISBN 978-80-7529-473-9.

JUGLA, Cécile. *Zvířata*. Praha: Svojtka & Co. Nakladatelství, 2016. ISBN 978-80-256-1885-1.

SUCHÁ, Romana. *Dovádivé básničky pro kluky a holčičky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-659-9.

O Budulínkovi

Autor programu

Ivana Filipová, Regionální knihovna Karviná, p. o.

Délka trvání programu

30 minut

Věková skupina

1,5–2,5 roku

Cíl: viz Úvod a dále – děti procvičují zrakové a sluchové vnímání, hrubou i jemnou motoriku, pracují s dopomocí rodičů i samostatně

Pomůcky

knížka O Budulínkovi – Pohádka pro malé čtenáře, zvětšené ilustrace z knihy (str. 5, 7, 9,13, 16, 19, 21), maňásek lišky, prolézací tunel, různá leporela a dětské knihy o lese, o zvířatech, o přírodě, lepidla nebo oboustranná lepicí páska, připravené papírové komponenty ke slepení obrázku (liška, miska, hrášek)

Program

- Přivítání (rituál s melodizovanou říkankou):

Pojďte všichni, pojdte sem,
dokola se sesednem.
Nejdřív se pěkně pozdravíme (*Dobrý den!, Ahoj!*)
pak maminku (*tatínka, babičku...*) pohladíme,
ať máme dneska hezký den...

1. Evokace/úvod: povídání o pohádce O Budulínkovi, představení chlapečka Budulínka, že bydlel s babičkou a dědečkem v chaloupce u lesa. V lese bydlí různá zvířata a mezi nimi i liška. *Zapojení maňáska do hry při představování pohádkové postavy lišky. Liška se přivítá s každým dítětem.*

2. Vlastní příběh/čtení/vyprávění/aktivity...

Pohádka: částečně vyprávění a předčítání pasáží z knihy k připraveným obrázkům, podněcujeme děti ke sledování a klademe otázky.

Básnička: opakujeme s dětmi liščinu větu: „Budulínku, dej mi hrášku, povozím tě na ocásku.“

Zpíváme společně s babičkou a dědečkem písničku s textem z knihy (str. 12). *Text písničky napsaný velkým tiskacím písmem umístíme v prostoru tak, aby na něj rodiče viděli.* Zpěv doprovázíme pohyby – předvádíme s dětmi hru na housličky a na bubínek.

Scénáře podle známých pohádek

Pohybová hra: nabídneme dětem hru Na Budulínka a lištičky. Děti mohou prolézat tunelem jako z liščí nory.

Aktivita: požádáme děti, aby s maminkami našly v připravených knížkách obrázky lišek a zvířátek, se kterými si může lištička hrát (*a nemusí unášet děti*). Na závěr nad knížkami krátké shrnutí k ponaučení, že sliby se mají dodržet. Maňásková liška slíbí, že už žádného Budulínka neodnese.

Tvoření: rodiče pomohou dětem slepit papírové komponenty do celku – obrázek lišky s miskou plnou hrášku. Děti samostatně nalepují jednotlivá zrnka hrachu (*kuličky ze zeleného krepového papíru*).

Volná hra: volný pohyb a hra, prohlížení knih dle vlastní volby dětí.

- Rituál rozloučení: běžným společenským způsobem, jednotlivě, jak rodiče s dětmi odcházejí.

Použitá zdroje/literatura:

PEISERTOVÁ, Alena. *O Budulínkovi: pohádka pro malé čtenáře: jednoduché úkoly a hry*. Ilustrace Katarína Gasco. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2014. ISBN: 9788024243894.

O Červené karkulce

Autor programu

Markéta Dubnová, Barbora Jandíková, Knihovna města Hradce Králové

Délka trvání programu

30 minut

Věková skupina

0–3 roky

Cíl: viz Úvod a dále – rozvoj etického citění a empatie

Pomůcky

Pohádkový kufřík (divadlo s obrázky – divadlo Kamishibai – <https://www.pasparta.cz>), kytara, vlk s výřezem pro vhadzování míčků, míčky, košíček pro Karkulku s různými předměty

Program

- Privítání (rituál): písničkou Do pohádky (viz úvodní scénář Bajaja)

1. Evokace/úvod: připravíme si divadélko a zazvoníme na zvoneček. *U každého obrázku je vzadu napsaný text, kterého se držíme, a ke každému obrázku máme připravenou aktivitu.*
2. Vlastní příběh/čtení/vyprávění/aktivity:

Pohádka:

První obrázek – Karkulka nese košíček a má v něm různé věci (*reálný košík, obrázky*).

Aktivita: zkontrolujeme obsah košíku a rozhodneme s dětmi, co tam nepatří. Otázky: Jaká zvířata ještě mohla Karkulka potkat v lese? Ptáme se i na slony, opice a lední medvědy...

Písnička s doprovodem (Karkulka se do lesa trochu bojí, dodá si kuráže lidovou písní Já do lesa nepojeďu).

Druhý obrázek – Vlk řekl Karkulce, aby nasbírala kytičky.

Aktivita: děti hledají květiny podle barev. Nosí kytičky k papírům ve stejné barvě.

Co chystá vlk? Vlk běží zkratkou a je to cesta necesta, přes kameny, tunelem, přes překážky.

Pohybová hra: *nachystáme si překážky podle svých možností, tunel, nášlapné kameny, ale i židle a stůl nebo kličkujeme knihovnou.*

Třetí obrázek – Kdo to bouchá na dveře?

Aktivita: klepeme na dveře/židle/podlahu. Zkoušíme měnit hlasy. Jak bychom mluvily jako vlk nebo ovečka? Umíme mluvit strašidelně?

Čtvrtý obrázek – Vlk se převlékl za babičku. *Je možné doplnit hruovou aktivitou, jak se tváří zlý vlk a jak by se tvářil jako hodná babička.*

Pátý obrázek – Přichází Karkulka

Aktivita: jak to asi vypadá ve vlkově břiše? Děti naženeme do rudého povlaku na peřinu, *pokud se nechají*, aby vlčí břicho prozkoumaly zevnitř. Vlk chrápe. Zkusíme to taky.

Šestý obrázek – Myslivec vchází na scénu.

Písnička s doprovodem: Na tý louce zelený (*lidová*)

Myslivec má starost o babičku.

Sedmý obrázek – Honem noste kameny.

Babička a Karkulka vylezly z břicha a kontrolují, zda jsou v pořádku.

Básnička s pohybem:

Hlava, ramena, kolena, palce, kolena, palce, kolena, palce,
Hlava, ramena, kolena, palce, oči, uši, pusa, nos.

Pohybová hra: házíme míčky (kameny) do vlkova břicha. *Nemáte-li vlka, vhadzujte míčky do nádoby.*

Osmý obrázek – Vlkovi není dobře.

Zkusíme si představit, že máme v břiše kamení. Bylo by nám dobře? Pohladíme si břicha, abychom je udobřili.

Devátý obrázek – Vlk ve studni, ostatní se radují.

Jak by to mohlo dopadnout jinak? (*Vlk jako hlídací pes*). Co vlk musel slíbit? *Děti mohou vymyslet alternativní konec.*

Tvoření: vyrobíme jednoduchou kytičku z krepového papíru a špejlí pro maminky a babičky.

3. Reflexe/závěr:

Chtěl by někdo mít doma hlídacího vlka? Nebáli byste se ho? Měla Karkulka dělat něco jinak? Zazvoníme na zvoneček a vyjdeme z pohádky do reálného světa. Básničku doprovodíme stejným pohybem jako v úvodní části.

● Rituál rozloučení: viz úvodní scénář Bajaja

Osobní komentář:

Příběh je tentokrát pojatý jinak, jako divadélko přerušované aktivitami. Touto metodou lze začít s Bookstartem. Pokud si nejste jisti, texty vás povedou a o vizuální stránku se postará divadlo. Pokud nemáte divadélko, lze téhož efektu dosáhnout pomocí obrázků v knize, např. TRNKA, Jirí. *Červená Karkulka*, Praha: Studio Trnka, 2009. Prostorové leporelo.

Použité zdroje/literatura:

SUCHÁ, Romana. *Dovádivé básničky pro kluky a holčičky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-659-9

O Červené karkulce

Autor programu

Petra Šitler, Městská knihovna Přelouč

Délka trvání programu

45 minut

Věková skupina

1,5+

Cíl: viz Úvod a dále – procvičení slovní zásoby, zkouška rytmiky, procvičení grafomotoriky, procvičení spolupráce

Pomůcky

pikniková deka s polštáři uprostřed čítárny pro děti a židle po obvodu pro rodiče, kniha Chvilka pro pohádku, kostým – červená čapka (karkulka), oblečení knihovnice ideálně v červené barvě, maska vlka, košík, další dle vybraných doprovodných aktivit (*viz níže*)

Program

Přivítání: Dobrý den, maminky. Dobrý den, děti. Než si začneme povídat o pohádce, mám tu pro maminky několik technických věcí (*zvaní na akce knihovny, informace, zda se od účastníků očekává něco na další schůzce – kostýmy, pomůcky, případně změna v režimu schůzek*).

1. Evokace/úvod: podle schopností skupiny vybereme jedno z následujících témat

Povídání o barvičkách, druhu oblečení. Kde máte kalhoty? Znáte rčení „ponožky na nožky“? Kdo nemá ponožky? Jakou barvu má to a to oblečení, má někdo oblečení stejné barvy? Poznáte, jakou barvu má moje sukni? U starších dětí se dá zařadit např. kdo většinou nosí sukni. Jakou barvu máš rád a proč?

Ptáme se dětí, zda znají rozdíl mezi polem, lesem a pastvinou. Jaká zvířata žijí na statku a jaká volně v přírodě?

2. Vlastní příběh/čtení/vyprávění/aktivity

Pohádka: knížku mám otočenou směrem k dětem a příběh převyprávím.

„Byla jednou jedna holčička. Vlastně ani nevíme, jak se jmenovala. Ale na hlavě nosila červenou čepičku zvanou karkule, a tak se jí říkalo Červená karkulka. Jednoho dne jí maminka řekla, že má babička narozeniny. Co kdyby jí Karkulka odnesla dárky sama?“

Otázka pro děti: Pamatujete si, proč se holčičce říkalo Karkulka? Ukazujeme si obrázky v knize a pojmenováváme, co kde na obrázku je. Ve chvíli, kdy na scénu přichází vlk, vyndávám masku vlka a před dětmi ji nasazuji buď na obličej, nebo na ruku. Když v příběhu dolistuji k záchraně babičky a Karkulky, knihu zavírám a ptám se jednotlivých dětí (maminek), jak znají pohádku dál. *(Žádná odpověď není špatná!)* Případně nabídnu alternativní konce, které nezazněly.

Básnička s pohybem:

Karkulka jde *(tleskáme)*, cupy, cup *(krůčky na špičkách)*
 a vlk za ní *(tleskáme)* dupy, dup *(hlasitě dupání)*.
 Karkulka dnes pospíchá, *(tleskáme do rytmu)*
 vlk se pěkně zadýchá. *(tleskáme do rytmu)*

Básničku vytiskneme na papír a ten zavěsíme na viditelných místech pro rodiče. Každý řádek nejprve ukáže knihovnice a následně děti s rodiči slova opakují. Básničku si zopakujeme, aby si ji děti zapamatovaly. Když se při básničce nepohybujeme, mohou děti rytmus vyťukávat dřívky.

Pohybová hra: děti vezmeme na procházku lesem (knihovnou), dá se použít i provázek jako cestička, na které se děti snaží udržet *(balancovat)*. Při procházce hledáme obrázky květin a povídáme si o jejich barvách. S většími dětmi je možné hledat obrázky hub a třídit na jedlé/nejedlé, nebo sbírat zvířata a třídit na hospodářská/domácí/divoká. *Obrázky mohou být různé velikosti a dají se s nimi pak dělat řady od největšího do nejmenšího a obráceně. Obrázky se samozřejmě dají nahradit i maketami. Je nutné mít dostatečný počet obrázků a zdůraznit, že každé dítě má najít právě jeden (případně dva či více, dle velikosti a časových možností) obrázek, aby se dostalo na každého. Pokud jsou děti v prostředí poprvé, je možné dát aktivitu na začátek programu jako seznámení s prostorem.*

Pomůcky: barevné kytičky/obrázky, provázek/papírová páska

Aktivita: dětem rozdáme obrázek vlka s otevřenou bezzubou pusou, děti mají za úkol vlkovi dokreslit trojúhelníkové zuby (*první zub je předkreslen*) a místo oka nakreslit spirálu (*začátek předkreslen*). Mohou dokreslit i srst vlnkou nebo spirálou. *Srst je možné udělat z proužku barevného papíru, který si nastříhají a přes tužku navlní a nalepí.*

Pomůcky: obrázek vlka, pastelky, nůžky, lepidlo

Aktivita: obrázkové čtení. Rodičům a dětem rozdáme pohádku *O Červené karkulce* zpracovanou do obrázkového čtení. Poprosíme maminky a děti, aby si našly své místočko v knihovně a společně si pohádku přečetly. *Ke čtení můžeme přidat i nápady na následné povídání.*

Pomůcky: obrázkové čtení, klidný koutek (hnízdečko)

Aktivita: vyprávění pohádky/časová posloupnost. Rodičům a dětem rozdáme pohádku rozkreslenou do šesti po sobě jdoucích obrázků. *Obrázky mohou být rozstříhané anebo v kuse – záleží na velikosti dětí.* Úkolem je obrázky poskládat správně podle časové posloupnosti a následně pohádku převyprávět.

Pomůcky: vytištěné a rozstříhané obrázky děje pohádky

Aktivita: pozornost. Při čtení/vyprávění pohádky zdůrazníme určitou část (*můžeme i slovy „a nyní dávejte velký pozor“*), třeba co měla Karkulka na sobě červeného/co nesla v košíku. Pokračujeme dál ve vyprávění a po dvou větách se děti zeptáme třeba: Proč se té holčičce říkalo Červená karkulka? *Když děti delší dobu nevědí, můžeme ukázat připravený obrázek.*

Pomůcky: obrázky věcí, které si mají děti zapamatovat

Aktivita: procvičujeme barvy. Před děti a rodiče dáme barevnou paletu; mají za úkol pojmenovávat barvy, mohou přiřazovat kytičky nasbírané cestou po knihovně. Ukazujeme si, kdo má co červené. Znají nějaká auta, která jsou červená? (*ukazujeme knihu s hasiči*).

Pomůcky: barevná paleta, barevné květiny/předměty, kniha s hasiči

Aktivita: rozvoj motoriky, smyslové zkušenosti. *Pokud máme prostor, rodiče a odvaha knihovnic dovolí, dáme dětem k dispozici suroviny na jednoduchou bábovku, aby si je mohly ochutnat a následně i rukou prohmátat. Používám množství z receptu na jednoduchou hrnkovou bábovku, kterou zvládnou udělat i děti ve věku cca 2 roky (vysypou, zamíchají). Dá se povídat o množství, jaká surovina (struktura) se jim líbila/chutnala, co má která surovina v receptu za úkol.*

Pomůcky: mouka, cukr, kakao, kypřicí prášek, olej, mléko, vejce, misky, lžičky, podložka (igelit)

Aktivita: orientace v prostoru, bludiště. Pro menší děti jsou připraveny na papíru vytištěná bludiště, kdy má Karkulka za cíl projít lesem k babičce, nezabloudit a vyhnout se vlkovi. *Případně se dá nahradit pracovním listem, kdy děti mají v horní části papíru nakreslenou Karkulku hlavou nahoru, hlavou dolů, dívající se doprava, dívající se doleva – každá postava má svou barvu. Na zbytku papíru jsou postavy promíchány a dítě je má vybarvit podle jejich otočení. Pokud to umožňuje prostor, je možné udělat dětem na podlaze bludiště z papírové pásky (*dobře se z linolea a dlažby odlepuje*). Mladší děti si bludiště mohou projít, starším můžete zavázat oči a navigovat je krok vpravo/vlevo/dopředu/dozadu (*případně směr určovat k oknu, dveřím*).*

Pomůcky: vytištěná bludiště, tužka/pastelka, papírová páska, šátek

Aktivita: kreativita a slovní zásoba. Co zabalíme babičce do košíčku? Do košíku mohou děti vložit, co si z vystavených rekvizit vyberou (*od jablka přes knihy, ponožky, hračky*). U starších dětí se ptáme proč, u mladších společně vymyslíme proč, *např.: ponožky jsme zabalili, aby babičce nebyla zima na nohy.*

Pomůcky: košík, rekvizity

Aktivita: emoce. Při vyprávění pohádky děti ukazují, jak se asi postava cítí. *Karkulka (natěšená, zvědavá), vlk (lživý, spokojený), babička (vyděšená, šťastná). O emocích si poté s dětmi můžeme povídat, kdy je zažily atd.*

Pomůcky: obrázky Karkulky, babičky, vlka v různých emocích (*každá postava má dvě rozdílné emoce*)

Tvoření: na obrázek holčičky jen v halence a sukýnce (spodničce) mají děti za úkol nalepit zbytek oblečení ve správné barvě. Oblečení je připraveno jako šablony, ty musí děti překreslit na správnou barvu papíru, vystříhnout a nalepit. *Pro menší děti je možné mít oblečení již vystřížené, anebo nahradit aktivitu omalováním (vyber správnou barvičku a vybarvi, co vše měla holčička červené).*

Pomůcky: obrázek holčičky, barevný papír, nůžky, lepidlo, pastelky, šablony oblečení

Volná hra: dětem a rodičům necháme k listování pohádkové knížky s Červenou karkulkou z fondu knihovny i úkoly, které v průběhu schůzky plnili. Pro starší děti jsou připraveny náročnější pracovní listy.

3. Reflexe/závěr: opakování, o čem jsme si povídali, proč byla holčička Červená karkulka, jaké zvíře v pohádce vystupovalo, jak to dopadlo. Dětem necháme prostor na tvoření a volnou hru.

Použité zdroje/literatura:

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Chvilka pro pohádku*. Ilustrovala Bára Buchalová. Praha: SKIP ČR, 2020. ISBN 978-80-85851-27-4.

JECHOVÁ, Šárka. *Pohádky k povídání: [s jednoduchými úkoly pro rozvoj řeči a dalších dovedností]*. Hrátky. Olomouc: Rubico, 2014. ISBN 978-80-7346-080-8.

O kohoutkovi a slepičce

Autor programu

Markéta Dubnová, Barbora Jandíková, Knihovna města Hradce Králové

Délka trvání programu

30–40 minut

Věková skupina

0–3 roky

Cíl: viz Úvod a dále – zažití příjemných společných chvil pro děti i rodiče, ujištění, že pohádka může být zábavná, poučení o domácích zvířatech

Pomůcky a příprava

Kohoutek a slepička namalovaní na kartonu (náš kohoutek se dal pověsit nohama nahoru, když měl zdravotní trable), nůše na rekvizity a knihy, necky, které evokují prostředí venkovského dvorku, papír ze skartovačky, bublifuk, víčka od PET lahví, velké korálky na navlékání a provázky, gumové rukavice jako kravská vemena a nádoby na dojení

Scénáře podle známých pohádek

Program

- Přivítání (rituál): písničkou Do pohádky (viz úvodní scénář Bajaja)

1. Evokace/úvod:

Koho můžeme potkat na dvoře? Zazpíváme si o zvířátkách písničku. Zdeněk Svěrák: Krávy, krávy

2. Vlastní příběh/čtení/vyprávění/aktivity:

Jedna lektorka představuje kohoutka a druhá slepičku.

Kohoutek a slepička se hrabou na dvoře a hledají něco na zub. Slepiček a kuřátek je tam celá hromada (*děti a maminky*), všichni pokvokávají, hrabou nožkami, odhazují plevy (*papír ze skartovačky na velkém pruhu látky nebo v neckách*) a hledají pod ním zrníčka (*víčka*).

Kohoutek vyhrabe něco neobvyklého; z ruky si nenápadně nacpe do pusy něco, co tam předtím nebylo, a dá se to na závěr vyplivnout (*použily jsme preclík*) a upadne do mrákot.

Obrázek s kohoutkem připneme vzhůru nohama na stůl/nůši. Slepičku nosí slepička-lektorka připnutou u sebe.

Slepička nejdřív běhá, znepokojeně pokvokává a ptá se děti i maminek, co má dělat.

Pak se rozběhne pro vodu ke studánce. *Kohoutek-obrázek sice visí, ale kohoutek-lektorka je přítomen na následujících stanovištích.*

Aktivita: Studánka (*ohraňčená modrým kusem látky*) chce šátek. Vyčistíme studánku od napadaného listí. *Až bude čistá, budeme foukat bubliny bublifukem.*

Švadlena chce botičky.

Aktivita: U švadleny si vyzkoušíme dozdobení šatů. Budeme navlékat korálky.

Švec odpoví říkankou:

Básnička s rytmicí:

Šiju boty do roboty,
nemám chleba ani sýra,
kočka mi to všechno snědla,
udělala kšic.

Aktivita: obkreslíme na papír dětské nohy a v papírových botách se mohou děti klouzat po knihovně.

Švec chce od prasátka štětiny.

Aktivita: prasátko (*dobrovolník z řad dětí*) se válí v neckách. Bude chtít od dětí podrbat záda a pak je pošle pro mléko ke kravičce.

Aktivita: kravička potřebuje podojit. Gumové rukavice napustíme vodou a vyzkoušíme „dojení“. *Velikost děrek v rukavicích vyzkoušejte, na zem doporučujeme nádoby a igelit.* Kravička pošle děti pro trávu.

Aktivita: na „louce“ si děti musí travičku nakreslit, a aby se tráva zazelenala, vyprosíme si z nebe kouzelný deštiček. *Na velkém papíře jsou již předkreslené květy s barevnými středy.*

Písnička s doprovodem Vyzveme děti, aby umístily víčka od PET lahví podle barev.

~PRŠÍ, PRŠÍ~
lidová

Prší, prší, jen se leje.
Kam, koníčci, pojedeme?
Pojedeme na luka,
až kukačka zakuká.

Aktivita: A teď honem za kohoutkem. Obrázek kytičky donesou děti kravičce, ta jim dá mléko (*prázdný hrnek, mohou si zase trochu mléka nadojit*), prasátko jim dá štětiny (*nastříhané režné provázky*), švec střevíc, švadlena šátek, studánka vodu, tu už přebere slepička (*voda může být opravdová*) a nalije trochu do „zobáku“ kohoutka. *Kromě květin jsou všechno reálné předměty.*

Kohoutek-lektorka se zakucká a vytáhne si z krku onen velký předmět, který jste použili. *Předtím si ho nenápadně vloží do pusy.*

Tvoření: z kartonu si pomocí šablony vystříháme slepičky, které si děti mohou pomalovat a polepit barevnými papíry nebo třpytkami. Slepičky připevníme na špejle. *Pokud pohádku zařadíte kolem Velikonoc, lze pomalovat papírová vajíčka.*

- Rituál rozloučení: viz úvodní scénář Bajaja (*někdy vynecháváme, pokud jsou děti už zaujaté tvořením*)

3. Reflexe/závěr: reflexe probíhá vzhledem k věku spíš s doprovodem dětí. Poučení o tom, jak je dobré se umět podělit. Ukážeme dětem krájecí ovoce, které máme v knihovně, o které se mohou rozdělit.

Nabídka knížek a pomůcek:

Hromadu knížek jsme měli schovanou v nůši a děti si vyzkouší, jak se o knihy netahat (*funguje spíš u starších dětí*). Použijeme nabídku z fondu knihovny pro nejmenší děti.

Osobní komentář:

Pohádka je hodně divoká a veselá, počítejte s nepořádkem, který malebně dotváří atmosféru venkovského dvorku. Na závěr akce jsme děti vyzvali, aby si zahrály na kuřátka, a posbírali jsme a vytřídili nepořádek na podlaze.

Použité zdroje/literatura:

NĚMCOVÁ, Božena: *Pohádky nejmenším*. Ostrava: Librex, 2004. ISBN 80-7228-487-8.

Autor programu

Barbora Jandíková, Knihovna města Hradce Králové

Délka trvání programu

45 minut

Věková skupina

0–3 roky a 3–6 let

Cíl: viz Úvod a dále – dítě získává vědomosti o zvířatech v lese, rozvíjí jemnou i hrubou motoriku, procvičuje mluvidla, rozvíjí mechanismus projekce

Pomůcky

kytara a zpěvníky, zvoneček, zvonkohra, knížka Hana Primusová *O koblížkovi*, ilustrace z knížky – dějová posloupnost příběhu, obrázky zvířat – zajíc, vlk, medvěd, liška, cesta koblížka, koblížek – herní prvek v látkovém sáčku – vše pro každé dítě – zobrazení průběhu pohádky; tabule, fixy, koblížek, zajíc, vlk, medvěd, liška – k připevnění na cestu, lepicí guma – zobrazení příběhu na tabuli; výtvarná dílna: obrázky k vytvoření leporela, pruh papíru přeložený na čtvrtiny, nůžky, lepidlo, pastelky, fixy

Program

● Rituál přivítání: písničkou Do pohádky (viz úvodní scénář Bajaja)

1. Evokace/úvod: Dnes budeme smažit dobrůtku. Kdo z vás už někdy pomáhal v kuchyni/vařil/pekl/smažil?

Hra s pohybem: Peče se to, smaží se to, vaří se to. A je to...? Předvádíme míchání, knihovnice řekne slovo, které ji napadne, a občas „plete“ děti. Slovo správné (*např. palačinky, hrachová polévka, kuře*) – ruce nahoru, zamáváme; slovo špatné (*např. židle*) – ruce zůstávají dole a dál míchají.

Dnes si usmažíme koblížky, stejně jako babička s dědečkem v pohádce O koblížkovi.

2. Vlastní příběh/čtení/aktivity:

Pohádka: Zazvoníme na zvoneček a řekneme: „Bylo, nebylo.“
Začneme číst pohádku, děti reagují podle návodných otázek na ilustrace z knihy, předvídají děj. *Používáme doprovodná gesta a pohyby, využíváme citoslovce.*

V chaloupce na kraji vsi žili dědeček s babičkou...

Písnička s doprovodem:

~MĚLA BABKA~
lidová

Měla babka čtyři jabka
a dědoušek jen dvě.
Dej mi, babko, jedno jabko,
budeme mít stejně.

Měl dědoušek, měl kožíšek
a babička jupku.
Pojď, dědoušku, na mazurku,
já si s tebou dupnu.

Aktivity: Dědeček prosí babičku o koblížek. (*Sepneme ruce, hlava nakloněná na stranu, „psí oči“, našpulené rty a prosíme.*)

Jak může dědeček babičce pomoci? (*naštípat a nanosit dříví, zatopit, zamést...*)

Babička chystá těsto. Připravíme si těsto. Co do takového těsta dáme? Říkáme, předvádíme pantomimou – *rozbíjení vajíček, vážení mouky, míchání, hnětení, ukrajování másla, solení, tvarování koblížků, sázení na pánev/pekáč, obracení, navlékání rukavic, čichání, ochutnávání;*

Scénáře podle známých pohádek

Jaké to je? *Sladké, slané, kulaté...*

Pohybová hra: Hledej, hledej, hledači, očička ti postačí. Najdi, co je kulaté/hranaté... Řekni, co jsi našel. Varianta pro menší děti: maminka/dítě udělá mističku z dlaní, mícháme, solíme, hnětení těstíčka – tělíčka dítěte, krájení, ochutnávání

Babička dala koblížek na okénko vystydnout...

Co se může stát? *Děti odhadují, jak může děj pokračovat.*

Koblížkovi je dlouhá chvíle...

Co je to dlouhá chvíle? Měly jste někdy dlouhou chvíli? Jak se tomu stavu, kdy nevíme, co dělat, ještě říká? Nuda. Kdo z vás se někdy nudil? Děti uvádějí, co by se dalo dělat, když má někdo dlouhou chvíli.

Co tady budu čekat, až mě snědí? a koblížek se vydává na cestu/vandr/do světa...

Pohybová hra: Při kutálení koblížka se točíme doleva/doprava s rukama nad hlavou, nadskočíme, dřepneme si, zatočíme se ve dřepu doleva/doprava, malé děti mohou válet sudy...

Sledujeme cestu koblížka v plánku na papíře (*každý má svůj u sebe a jeden je zvětšený na tabuli – nakreslená klikatá cesta a stromy v lese*), ukazujeme, kudy koblížek jde – pohybujeme herním prvkem (*figurka ze hry Dáma*) a během příběhu přikládáme zvířátka, která koblížek potkal; můžeme zároveň určovat, které zvířátko potkal první, poslední, které ze zvířátek je největší/nejmenší, co mají zvířátka společného (srst, bydlí v lese, mají zuby/ocas/drápy na tlapách, žijí v noře/brlohu...)

Během putování vyluzujeme zvuky lesa – *houkání, kukání, vytí, bzucení, mlaskání, dupání, klokotání, fičení, bubláni (hra jazyka, rtů, prstů, celého těla).*

Postupně zastavujeme s koblížkem u zvířátek, která potkal – zazpíváme písničku, provedeme pohyb, zvuk zvířátka, mezi

zvířátky zpíváme písničku Já koblížek, koblížek (*hrajeme na zvonkohru*).

Písnička s pohybem: Koblížek potkává zajíce – *předsuneme zuby a hlodáme, krčíme nos*, zpíváme píseň Zajíček v své jamce – *jsme ve dřepu, ruce nad hlavou jako uši, hopsáme*)

~ZAJÍČEK V SVÉ JAMCE~
lidová

Zajíček v své jamce
sedí sám, sedí sám.
Ubožáčku, co je ti,
že nemůžeš skákat?
Chutě skoč, chutě skoč a vyskoč!

Děti si vyberou z hromádky zvířátek zajíce a přiloží jej na svou cestu, totéž uděláme na tabuli.

Zazpíváme písničku Jsem koblížek, koblížek, melodie na třech tónech, *doprovod na zvonkohru*

~JSEM KOBLÍŽEK, KOBLÍŽEK~
Hana Primusová

Jsem koblížek, koblížek
z mouky, droždí,
vejce, mléka hnětený,
na másličku smažený,
na okénku chlazený.
Já dědečkovi utekl,
babičce utekl
a tobě, zajíčku, taky uteču!

Co se bude dít dál? Koblížek zajíčkovi uteče. Předvedeme na naší cestě.

Písnička s pohybem:

Koblížek potkává vlka (*vyjeme, protahujeme krk, jsme na čtyřech*, zazpíváme na melodii písně Šel tudy, měl dudy).

~VYJE VLK NA MĚSÍC~
Barbora Jandíková

Vyje vlk na měsíc,
vyje víc a více,
Vyje vlk ještě víc
za svitu měsíce.

Děti si vyberou z hromádky zvířátek vlka a přiloží jej na svou cestu, totéž uděláme na tabuli.

Zazpíváme písničku Jsem koblížek, koblížek, *doprovod na zvonkohru, ukazujeme si průběh cesty a zajíčka.*

~JSEM KOBLÍŽEK, KOBLÍŽEK~

Jsem koblížek, koblížek
z mouky, ...
a tobě, vlku, taky uteču!

Co se bude dít dál? Koblížek vlkovi uteče. *Předvedeme na naší cestě.*

Písnička s pohybem: Koblížek potkává medvěda (*bručíme, kolébáme se, pomlaskáváme si po medu, zíváme, zpíváme píseň O čem se zdá medvědům*).

~O ČEM SE ZDÁ MEDVĚDŮM~

Jaroslav Samson Lenk

Brum, brum, brum,
o čem se zdá medvědům?
Hlavu, zadek, nohu
schovej do brlohu.
Brum, brum, brum.

Děti si vyberou z hromádky zvířátek medvěda a přiloží jej na svou cestu, totéž uděláme na tabuli.

Zazpíváme písničku Jsem koblížek, koblížek, doprovod na zvonkohru, ukazujeme si průběh cesty, zajíčka a vlka.

~JSEM KOBLÍŽEK, KOBLÍŽEK~

Jsem koblížek, koblížek
z mouky, ...
a tobě, medvěde, taky uteču!

Co se bude dít dál? Koblížek medvědovi uteče. *Předvedeme na naší cestě.*

Písnička s pohybem: Koblížek potkává lišku (*mlsně se olizujeme, lstivě nakrucujeme, zpíváme písničku Sedí liška pod dubem*).

~SEDÍ LIŠKA POD DUBEM~

lidová

Sedí liška pod dubem,
má píšťalku a buben.
Na píšťalku píská,
na bubínek tříská.

Děti si vyberou z hromádky zvířátek lišku a přiloží ji na svou cestu, totéž uděláme na tabuli.

Zazpíváme písničku Jsem koblížek, koblížek, doprovod na zvonkohru, ukazujeme si průběh cesty, zajička, vlka a medvěda.

~JSEM KOBLÍŽEK, KOBLÍŽEK~

Jsem koblížek, koblížek
z mouky, ...
a tobě, liško, taky uteču!

Co se bude dít dál? Liška koblížkovi nerozumí. „Sedni si mi na čumák...“ Sedne si koblížek blíž? Co se stane dál? Proč?

Liška koblížka slupne/sní/spolkne/schlamstne/sežere.

A zazvonil zvonec a pohádka je konec (*zazvoníme na zvoneček*).

Tvoření: Leporelo – na připravený pruh papíru přeloženého na čtvrtiny přikládáme a lepíme postupně podle děje pohádky obrázky z příběhu; děj můžeme znovu převyprávět

Volná hra, nabídka knížek a pomůcek (*nabízíme další knihy s rozličnou verzí pohádky*)

3. Reflexe/závěr:

Jak dopadla pohádka? Pro koho dobře, pro koho špatně? Proč si to myslíš? Mohla pohádka dopadnout jinak? Jak? Co mohl koblížek udělat jinak?

Zopakujeme cestu, kudy koblížek šel – vypravujeme podle naší cesty; *můžeme vypravovat příběh pozpátku a postupně „uklízet“ na společnou hromádku zvířátka.*

Představme si možnosti a vyprávějme jiný příběh.

- Koblížek lišce také utekl. Co bylo dál?
- Koblížka dědeček nakonec dohonil.
- Na cestě potkal koblížek další zvířátka/jiné koblížka.
- Začalo pršet/padat sněh.

Pozvánka na další setkání

Kdo prosí v naší pohádce babičku, aby mu usmažila koblížek? Kdo v jiné pohádce zasadil řepu, která hrozně moc vyrostla? Těšíme se na vás při dalším setkání u pohádky O veliké řepě.

- Rituál rozloučení: viz úvodní scénář Bajaja

Osobní komentář:

Děti zvládly samostatně (mladší s pomocí dospělého) sledovat děj pohádky a postupně přidávat zvířátka na svou lesní cestu. Starší děti pojmenovávaly pořadí zvířátek, bavilo je vymýšlet další konce, vtipné snědení koblížka, kdy si jej schovaly pod tričko nebo pod sebe a znovu a znovu jej vyndávaly a vymýšlely nové konce pohádky.

Použité zdroje/literatura:

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Chvilka pro pohádku*. Praha: SKIP ČR, 2020. ISBN 978-80-85851-27-4.

PRIMUSOVÁ, Hana. *O koblížkovi*. Praha: Československý spisovatel, s. r. o., 2012. ISBN 978-80-7459-075-7.

SUCHÁ, Romana. *Dovádivé básničky pro kluky a holčičky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-659-9.

Autor programu

Ivana Filipová, Regionální knihovna Karviná, p. o.

Délka trvání programu

30 minut

Věková skupina

1,5–2,5 let

Cíl: viz Úvod a dále – dítě procvičuje zrakové a sluchové vnímání, hrubou i jemnou motoriku, pracuje s dopomocí maminek i samostatně

Pomůcky

knížka od Adolfa Dudka O koblížkovi a zvětšené obrázky z ní, knížka Je čas jít spát od Anity Bijsterboschové, veliká krabice = truhla, plastová miska, vařečka, maňásci: zajíc, medvěd a liška, připravený papírový koblížek k dotvoření (papírové komponenty, voskovky, tyčinková lepidla)

Program

- Privítání (rituál s melodizovanou říkankou):

Pojďte všichni, pojdte sem,
dokola se sesednem.
Nejdřív se pěkně pozdravíme (*Dobrý den!, Ahoj!*)
pak maminku (*tatínka, babičku...*) pohladíme,
ať máme dneska hezký den...

1. Evokace/úvod:

Povídání o tom, co mají rády děti k jídlu, jak vaří a jedí doma v rodině.

Vyložíme z truhly mísu a vařečku a zeptáme se, jestli děti znají tyto věci a k čemu slouží. Ukážeme si, jak se v míse míchá. *Děti mohou dle zájmu vyzkoušet, předvést, jestli umí...* Povídáme si dále

o tom, jestli už jedly koblížek, jestli byl sladký a dobrý. Řekneme dětem, že o koblížku je i pohádka a že si ji teď přečteme.

Z truhly vyložíme leporelo O koblížkovi od Adolfa Dudka (i zvětšené obrázky z leporela) a vyprávíme, předčítáme dětem, jak to v té pohádce bylo.

2. Vlastní příběh/ čtení/ vyprávění/ aktivity:

Pohádka: společně čteme obrázkovou pohádku O koblížkovi, vybízíme děti k předvídání děje a doplňování.

Písnička s doprovodem:

Když si v příběhu Koblížek prozpěvuje, vyzýváme děti i rodiče ke společnému zpěvu (*text písničky umístěn viditelně na tabuli*). Několikerym opakováním v průběhu pohádky se písničku děti učí.

Aktivita: Doplnujeme čtení dramatizací: mícháme těsto, sedíme na okně jako koblížek (*dřep a dlaněmi podepřít bradu*), skáčeme jako zajíček, bručíme jako medvěd, olizujeme se jako liška.

Pohybová hra: Zahrajeme si na koblížky, které utíkají po cestičce (*dokola vymezený prostor*): *nakreslená cestička křídou (maminky dětem pomáhají a korigují jejich pohyb)* – a postupně je zastavuje maňásek zajíc, medvěd a zvířátka na obrázcích z knihy *Je čas jít spát. (Je třeba reagovat na zájem dětí, jestli je běhání a hra baví, kolik obrázků použít...)*. Poslední zastavení s maňáskem liškou ukončuje hru, ale jinak než v pohádce. Liška řekne: „Děkuji, nechci, nemám chuť!“

Tvoření: Z barevného papíru máme vystřižené kulaté tělíčko koblížku, na které děti s maminkami nalepí oči a nakreslí pusku a nos. Do otvorů ve spodní části papírové loutky se dají prostrčit prsty jako nožky, aby koblížek mohl utíkat s nimi domů.

Volná hra: Volný pohyb a hra, ukázky knížek s obrázky Adolfa Dudka, s obrázky lesa a lesních zvířátek, dětská leporela a minipédie o jídle a stolování, didaktické hračky z knihovni lekotěky s tematikou zvířátek a jídla...

3. Závěr:

Individuální rozhovory, pozvánka na příští setkání a rozloučení se.

Použité zdroje/literatura:

BIJSTERBOSCHOVÁ, Anita. *Je čas jít spát*. Překlad Jana van Luxemburg. Praha: Euromedia, 2018. 25 nečíslovaných stran. Pikola.

DUDEK, Adolf. *O koblížkovi*. Vyd. 3. Ostrava: Librex, 2001. ISBN 80-7228-271-9.

Autor programu

Mgr. Barbora Jandíková, Knihovna města Hradce Králové

Délka trvání programu

30 minut

Věková skupina

0–3 roky a 3–6 let

Cíl: viz Úvod a dále – dítě získává vědomosti o zvířatech a povoláních, rozvíjí jemnou i hrubou motoriku, procvičuje mluvidla, rozvíjí mechanismus projekce

Pomůcky

kytara a zpěvníky, zvoneček, zvonkohra, tabule (slova KOZA, KOZEL, KŮZLE, obrázek kozí rodinky, slovo KOVÁŘ, obrázek kováře, slovo VLK, obrázek vlka, zvětšené malované čtení – pohádka O třech kůzlátkách), kameny, kužely, obruče (skákání, přelézání, podlézání), prolézací tunel a padák (schování se), knihy Dvakrát sedm pohádek, Zapomenutá řemesla – kovář, barevná víčka, mluvící desky, předkreslená papírová kůzlata – skládanka/výrobek, lepidla, nůžky, pastelky

Program

- **Přivítání (rituál):** písničkou Do pohádky (viz úvodní scénář Bajaja)
1. **Evokace/úvod:** Dnes pro vás máme připravenou pohádku o zvířátkách. Která to budou, poznáme společně v písničce. Zpíváme na melodii písničky Komáři se ženili.

~BYLA JEDNA MAMINKA~

Barbora Jandíková

Byla jedna maminka mé, mé, maminka,
měla kozí miminka, mé, mé, miminka.

A tahleta děťátka, děťátka
jsou nezbedná kůzlátka.

O kterých zvířátkách bude pohádka? Kdo je máma? Jak se jmenují mláďata kozy? Kdo je jejich zvířecí táta? *Na tabuli jsou velkými tiskacími písmeny napsaná slova KOZA, KOZEL, KŮZLE.*

Vytleskáme slova rozdělená na slabiky, rozdělíme slova na hlásky. Na které písmenko slovo začíná?

U slov jsou obrázky kozí rodiny, porovnáváme s rodinou lidskou (*sourozenci, rodiče, prarodiče...*).

Jak vypadá koza? Popisujeme tělo kozy a porovnáváme je s naším tělem (*dospělý popisuje, počítá, hladí, masíruje části těla dítěte*).

Jak si hrají kůzlata? Postoj kůzlete, žvýkání, plazení jazyka (logopedická cvičení), koulení očima, trkání, běhání po čtyřech, stoj na dvou zadních, mávání ocáskem, lezení přes překážky, skákání (*dospělý vytvoří ze svých rukou růžky a trká jimi dítě do břicha*).

Děti běhají jako kůzlata – na signál vytvoří skupinu v určeném počtu (*hra Molekuly*).

Na co si hraješ nejraději ty?

2. Vlastní příběh/čtení/vyprávění/aktivity:

Pohádka: společné interaktivní čtení s obrázky (*obrázkové čtení*); nejprve pojmenujeme obrázky v textu, čteme pohádku, knihovnice ukazuje, kde právě čteme, děti doplňují slova podle obrázků, předvídají děj, *používáme doprovodná gesta a pohyby, využíváme citoslovce*.

„Nikomu neotvírejte,“ říkáme s doprovodným gestem (*natažený ukazovák, nesouhlasné kroucení hlavy do stran – „Pozor!“, „Ne!“*).

Proč maminka nabádá kůzlátka, ať nikomu neotvírají?

Ťukání na vrata – říkáme „ťuk, ťuk, ťuk“ a ťukáme o zem/do dlaně dítěte.

„Otevřete, to jsem já, vaše maminka“ (*napodobování hlubokého hlasu vlka, mečení hlubokým silným hlasem s rukou na hrudi, kde cítíme chvění*).

„Ty jsi vlk!“

Slovo VLK – na jaké začíná písmeno? Kde žije vlk/kde můžeme potkat vlka? Čím se živí? Jakou má barvu? Kterému zvířeti je

vlk podobný? Má také mládčátka? Jak se jim říká? Proč kůzlátka nepustí vlka do domečku? Jsou vlčata také někdy v nebezpečí?

(Ceníme zuby, protahujeme se jako vlk, vrtíme ocasem.)

Písnička s doprovodem

~SKÁKAL PES~

lidová

Skákal pes přes oves,
přes zelenou louku.
Šel za ním myslivec
péro na klobouku.

Pejsku náš, co děláš,
žes tak vesel stále?
Řek bych vám,
nevím sám.
Hop, a skákal dále.

Pokračujeme ve společném čtení pohádky: Vlk běží ke kováři.

KOVÁŘ – obrázek na tabuli. Kdo to je? Co dělá? Kde pracuje? Co má za nářadí? Jaký musí být kovář?

Básnička s pohybem:

~KOVEJ, KOVEJ, KOVÁŘÍČKU~

říkadlo

Kovej, kovej, kovářičku,
okovej mi mou nožičku.
Okovej mi obě,
zaplatím já tobě.

(dospělý ťuká pěstičkami na chodidla dítěte/vytleskáme rytmus básně)

Vlk běží od kováře, je zpět u kůzlátek.

„To jsem já, vaše maminka,“ (řikáme/mečíme slabším a tichým hláskem, až do šeptání jako kůzlátka)

Pohybová hra: Ukaž tlapu! – manipulace s barevnými víčky. Jakou barvu má tlapa vlka? Najdi černé/bílé víčko. Co je ještě černé/bílé? Čím by si mohl vlk tlapu obarvit? Jaká je tato barva? Které zvíře má zelenou barvu končetiny? O které barvě jsme si nepovídali/která ve výběru chybí?

Písnička s doprovodem:

~BÍLÁ, BÍLÁ~
Zdeněk Svěrák

Nás by tak nejvíce vábilo
natírat celý svět na bílo.
Motýla i jeho larvu,
milujeme bílou barvu.

Bílá, bílá, bílá, bílá,
komu by se nelíbila.
Bílá vrána, bílá noc,
bílé není nikdy moc.

Vlk běží do mlýna. Co je to mlýn? Co se děje ve mlýně? Kdo tam pracuje?

Písnička s doprovodem:

~JSOU MLYNÁŘI CHLAPI~
lidová

Jsou mlynáři chlapi, chlapi,
když jim mlýny klapý, klapý.
Jsou mlynáři chlapi, chlapi,
když jim mlýny jdou.

Když jim mlýny nechtěj klapat,
začnou jako šelmy plakat.
Jsou mlynáři chlapi, chlapi,
když jim mlýny jdou.

Vlk se vrací ze mlýna, má tenký hlásek, bílou pracku – otevřou mu kůzlátka?

Přichází máma koza. Vytvoříme si pomocí rukou na hlavě rohy, nabereme na ně vlka, až odletí do lesa.

Básnička s pohybem: Tiše, děti, vlk už spí (původně Tiše, děti, ježek spí).

~TIŠE DĚTI, VLK UŽ SPÍ~
na motivy lidového říkadla

Tiše, děti, vlk už spí,
ať ho nikdo nevzbudí.

Já mám doma ovci,
můžu tleskat, jak chci.

Já mám doma berana,
můžu dupat do rána.

Děti se drží v kruhu za ruce a pochodují dokola v rytmu říkanky. Slova u první sloky opakují šeptem. Druhá sloka: zastaví se a tleskají

do rytmu říkanky. Třetí sloka: dál stojí a dupou. Na závěr můžeme zopakovat sloku první (šeptáme a pochodujeme dokola).

Tvoření: papírová skládanka – kůzlata. Předtištěnou předlohu vybarvíme, vystříháme a složíme podle návodu; můžeme společně zahrát divadlo, převyprávět pohádku znovu.

3. Reflexe/závěr:

Jak dopadla pohádka? Pro koho dobře, pro koho špatně? Proč si to myslíš?

Znáš další pohádky, kde je vlk? (*O Červené karkulce, O třech prasátkách*). Co by se stalo, kdyby maminka kůzlata nezachránila? Co by se stalo, kdyby kůzlata vlkovi otevřela? Znáš nějakou jinou pohádku, kde byl někdo neposlušný a nedbal dobré rady? (*Budulínek, Smolíček*). Byl jsi někdy doma sám? Jaké to bylo?

Ponaučení: Neposlouchat se nevyplácí/poslouchat/dodržovat pravidla se musí.

Představme si možnosti a vyprávějme jiný příběh: kůzlátka otevřela, vlk se dostal do chaloupky. Ve které pohádce někdo někoho spolyká? (*Otesánek, Červená karkulka...*).

V naší pohádce byla tři kůzlata. Mohlo by jich být sedm. Ukaž na prstech, kolik to je. Čeho je ještě sedm? (*dní v týdnu, trpaslíků...*). Příště si budeme vyprávět pohádku Sněhurka a sedm trpaslíků.

● Rituál rozloučení: viz úvodní scénář Bajaja

Osobní komentář:

Malované čtení zvládnou sledovat děti od dvou let, mladším dětem čte dospělý a ukazuje obrázky. Děti si užívají hluboké a vysoké hlásky, stejně tak tiché a hlasité. Hra s barevnými víčky je velmi oblíbená.

Použité zdroje/literatura:

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Chvilka pro pohádku*. Praha: SKIP ČR, 2020. ISBN 978-80-85851-27-4.

LIBÁNSKÁ, Eva. *O třech kůzlátkách*. Online. Mateřská škola a Speciálně pedagogické centrum Jihlava, příspěvková organizace. 2020. Dostupné z: <https://www.msdemlova.cz/o-trech-kuzlatkach/> [cit. 2024-09-20].

SUCHÁ, Romana. *Dovádivé básničky pro kluky a holčičky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-659-9.

O perníkové chaloupce

Autor programu

Markéta Dubnová, Barbora Jandíková, Knihovna města Hradce Králové

Délka trvání programu

30 minut

Věková skupina

0–3 roky, doplnění pro 3+

Cíl: viz Úvod a dále – dítě se seznámí se zvukomalebnou poezií a s knihou jako objektem pro hru

Pomůcky a příprava

perníková chaloupka namalovaná a vyrobená z kartonové krabice, loutky Mařenky a Jeníčka z papírových sáčků, kytara, nádoby na sbírání lesních plodů, barevná víčka od PET lahví, lopata na odhazování sněhu, stůl přikrytý látkou nebo dlouhým ubrusem, nášlapné kameny či jiné překážky

Program

- Přivítání (rituál): písničkou Do pohádky (viz úvodní scénář Bajaja)

1. Evokace/úvod:

Prozradíme, že nás pohádkoví skřítkci zakleli, abychom pohádku vyprávěli ve verších.

Na začátek si zazpíváme písničku Les, se kterou koresponduje začátek pohádky.

~LES~

Lukáš Čermák

Právě spadla šiška,
na datla kouká liška.

Na maliny jde se,
nádherně je v lese.

Les, lesík i lesíček
Mařenka a Jeníček

jsou s tatínkem v lese,
na maliny jde se.

2. Vlastní příběh/čtení/vyprávění/aktivity:

Pohádka: Na velké papírové sáčky namalujeme hlavy Jeníčka a Mařenky, rekvizitu lze mít připravenou předem nebo namalovat před dětmi, ze sáčku vytáhneme knihu Perníková chaloupka. Kniha je veršovaná, lze číst nebo se text naučit nazpaměť. Při recitaci se lépe manipuluje s rekvizitami. Loutky dále používáme při ději, kdy nám to připadá vhodné. Vyzveme maminky s dětmi, aby po nás opakovaly gesta.

Při četbě básničky naznačujeme šumící les s rukama nad hlavou, ukazujeme si na vlasy a mícháme v imaginárním hrnci. Hladíme si bříska při tom množství jahod. Dočteme po: „Jen z dálky duní do šera tátova pilná sekera.“

Aktivita: sedneme si s dětmi a pořežeme pařezy („Řežme dříví na polínka“).

Aktivita: děti jdou na jahody. Na zemi jsou rozházená víčka, děti vybírají stejná, jako jsou na obrázku s jahodou, malinou a borůvkou. Zbytek víček necháme na místě, co kdyby to byly jedovaté rostliny. Malé děti si užívají radost ze sbírání, starší už barvy třídí. Probereme, co ještě v lese roste v dané barvě a co je jedovaté.

Pokračujeme četbou, děti usínají, zazvoníme na zvonek a maminky je mohou pohoupat pro zklidnění. Čteme po: „hned Ohnivý je z cesty svádí.“

Zvuková hra: házíme na zem různé věci, které „padají ze stromů“, a posloucháme rozdíly. *Jiný zvuk udělá list, který spadne, jiný kamínek nebo šiška.* Starší děti se otočí zády a mohou hádat, který předmět zvuk vydal. *Měly by to být věci, které děti znají a dokážou pojmenovat (míček, kolíček, kamínek, šiška, klacek, zvoneček, list nebo papír, sirky...).*

Aktivita: děti mají za úkol poskládat obrázky lesních zvířátek, které jsme rozstříhli napůl.

Aktivita: se staršími dětmi probereme, která zvířata můžeme potkat v noci a kterých by se bály. Dáme všechny zvuky dohromady a uděláme si noční les. Zavřeme u toho oči.

Jaké zvuky můžeme slyšet v lese?

Písnička s doprovodem: Zdeněk Svěrák: Krávy, krávy, jak si vlastně povídáte

Napodobíme zvuky lesních zvířat, která dělají v písni „použitelné“ zvuky.

Pohybová hra: překážková dráha, použijeme nášlapné kameny či jiné pomůcky. Voláme jako Jeníček a Mařenka: „Pojď pro nás, táto! Mámo, kde jsi?“

~PERNÍKOVÁ CHALOUPKA~

Václav Renč

Tu z mraků měsíc povyskočí.
Zasvítil, až se děti lekly,
třesou se, pláčí, mnou si oči.
Vidí, že stojí u paseky.
A vtom se dají do křiku:
Chaloupka! Celá z perníku!

Sundáme z chaloupky látku, pod kterou je schovaná, a pokračujeme v četbě po „Perník jen prší ze střechy“.

Chaloupka je vyrobená tak, aby se k ní daly pomoci samolepicích suchých zipů připevňovat perníky stejných tvarů. Máme na každé části střechy jinou velikost kartonových perníků, které se shodují s tvary namalovanými na chaloupce. Chaloupku recyklujeme i na jiných akcích knihovny. Nechcete-li vyrábět chaloupku, můžete použít magnetickou tabuli s papírovými perníky.

Čteme dál o ježibabě. Abychom děti nevystrašili příliš, „klec“ bude mámina náruč, do které maminky děti zavrou.

Čteme a vyjmenujeme s dětmi dobroty, které dětem dávala k jídlu čarodějnice. Co ještě dobrého mohly mlsat?

Aktivita: když ježibaba chystá lopatu, vytáhneme lopatu na sních a sypeme na ni děti do pece (pod přikrytý stůl).

Jsme vysvobozeni od veršované mluvy (*můžeme se po vysvobození zašklebit a zamlít ústy, aby proměna byla dostatečně fyzická*). A na závěr si můžeme zazpívat písničku „Perníková chaloupka“, která shrne celý děj.

~PERNÍKOVÁ CHALOUPKA~
Michal Černík

Kdopak, děti, se mnou chce
k perníkové chaloupce?
Povede nás pěšina,
co u lesa začíná.

Přes louže a přes potok
uděláme velký skok.

Podél tůně, podél mlází
pěšinka nás doprovází.

Přes kopec a do údolí.
Koho, děti, nohy bolí?

Před námi je starý dub.
Už tam budem coby dup.

Už stojíme na palouku.
Podívejte na chaloupku!

Opravdu je z perníků
Od střechy až po kliku!

Zafukáme na dveře,
Ježibaba otevře.

Tvoření: z nabarveného kartonu vystřihneme perníky, které děti dotvoří bílou fixou, případně světlými akrylovými fixy, které máme v knihovně po malování na kamínky. Perníky tím vzhledově korespondují s perníčky na chaloupce.

Nabídka knížek a pomůcek: nabídneme jiné verze pohádky *O perníkové chaloupce*, leporela a knihy pro nejmenší z knižního fondu, ideálně s tématem lesa, zvířat nebo klasických pohádek.

3. Reflexe/závěr:

V chaloupce máme schovaných několik zvědavých perníků s otázkami pro starší děti, v tuto chvíli si mohou perník vytáhnout rodiče. Příklady otázek: Vyjmenuj tři pohádky, ve kterých hraje důležitou roli jídlo. Vymysli, jak čarodějnice ochrání chaloupku před deštěm. Která česká pohádka má stejný děj, jen jiné pečivo, jako americká pohádka *O Perníčkovi*...

- **Rituál rozloučení:** viz úvodní scénář *Bajaja* (někdy vynecháváme, pokud jsou děti už zaujaté tvořením).

Osobní komentář:

Pokud pohádku zařadíme před Vánoce, mohou mít perníčky lehce vánoční ladění. Pokud ji radíte na jaro, může být přípravou na čarodějné reje a tvoření lze tomuto tématu přizpůsobit. Nábytek, na který děti necháte stoupat, by měl být bezpečný, ubrus na stůl dejte až později, aby neklouzaly.

Použité zdroje/literatura:

RENČ, Václav. *Perníková chaloupka*. Praha: Vyšehrad, 1990. ISBN 80-7021-046-X.

SEMELKOVÁ, Jana. *O perníkové chaloupce*. Praha: Fortuna Libri, 2015. ISBN 978-80-7321-950-5.

SUCHÁ, Romana. *Dovádivé básničky pro kluky a holčičky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-659-9.

TAYLOR, Dan. *Perníková chaloupka: minipohádky*. První české vydání. Praha: Svojtka&Co. Nakladatelství, 2018. ISBN 978-80-256-2233-9.

O perníkové chaloupce: interaktivní mluvicí kniha. ISBN 978-80-87958-02-5

O perníkové chaloupce

Autor programu

Eva Slezáková, Miroslava Nevřelová a Zuzana Bludská, Městská knihovna v Přerově

Délka trvání programu

30 minut společná část + individuální čas strávený na herních stanovištích (cca 30 minut)

Věková skupina

2–4 roky

Cíl: viz Úvod a dále – dítě rozvíjí sociální návyky, přivyká kolektivu, rozvíjí jemnou motoriku a tvořivou činnost, poznává tvary a barvy

Pomůcky

Tematický výběr dětských knih, vytištěný text/scénář pohádky, rekvizity ke čtení, psychomotorický padák, barevné míčky, tvary z papírové lepenky ke skládání, kostky na stavení/stavebnice, domeček a panáček ze základních geometrických tvarů ke skládání a podložka s předlohou, laminovaná chaloupka s perníkovou střechou na suchý zip, motorická hra s vkládacími tvary

Program

- Přivítání (rituál): společná básnička s pohybem

Dobry den, dobry den,
dneska máme krásny den.
Dobry den, dobry den,
dneska zlobit nebudem/dnes se nudit nebudem.
Máme ručky na tleskání (*tleskáme*)
a nožičky na dupání. (*dupáme*)
Dobry den, dobry den,
dneska si to užijem!

(Zdroj: POŽIVILOVÁ, Markéta: *Nápady, náměty a scénáře na setkání rodičů a nejmenších čtenářů v knihovnách.*)

S následující říkankou se děti usadí na pěnové puzzle/pódium:

Nachystáme tělíčko,
zacvičíme maličko.
Dokola se zatočíme,
pak se na zem posadíme.

Potom se ještě krátce společně představíme jménem:

Koho to tu dneska máme, koho tady přivítáme?

Dítě/rodič řekne jméno – knihovnice a ostatní jej osloví a pozdraví, zamávají mu atd.

1. Evokace/úvod k programu: Jak vypadá obvykle správný domeček? Jak vypadá domeček, ve kterém bydlíte, jaký je? Co by měl mít? *Okna – dveře – střechu – komín...* (Při každém slovu ukazujeme zároveň tvar, který ho reprezentuje, a skládáme na podložku domeček, který později v rámci samostatných stanovišť budou moci skládat i děti).

Slyšeli jste ale už někdy o chaloupce, která by byla celá z perníčku? (*Můžeme dětem opět ukázat pomůcku – chaloupku ze stanoviště s opravou perníkové střechy.*)

Jaký je perníček? (*Sladký, dobrý...*)

Víte, kdo takovou perníkovou chaloupku v pohádce našel? (*Děti buď již pohádku znají, nebo jim jména hlavních hrdinů prozradíme*). Jeden kluk a jedna holčička – Jeníček a Mařenka! Jak se to stalo a co je v chaloupce potkalo?

Můžeme doplnit jednoduchou říkankou, kterou jsme vymyslely:

Mařenka a Jeníček
měli rádi perníček.
V lese se nám ztratili,
co v pohádce zažili?
Někdo tuší, někdo ne,
my si to teď povíme.

2. Vlastní příběh/čtení/vyprávění/aktivity:

Pohádka: K předčítání jsme zvolily verzi pohádky z půvabné publikace Venduly Chalánkové s názvem Vyšívané pohádky, kterou nejprve představíme rodičům. *Při předčítání pracujeme s výraznými vyšívanými ilustracemi, děti vyzýváme k předvídání příběhu, necháme je komentovat obrázky, ukazujeme, doptáváme se, při opakujících se replikách (např. *Kdo mi to tu loupe perníček? To nic, to jen větříček atd.*). Pokud je dětí více nebo chceme roli ilustrací ještě zdůraznit, můžeme obrázky vytisknout na větší formát a zalaminovat, případně přilepit na špejli a vyrobit si tak jednoduché doprovodné loutky.*

Reflexe: jednoduchou formou s dětmi probereme, jak se jim pohádka líbila, shrneme ji pomocí otázek: jak se jmenovali hlavní hrdinové, z čeho byla chaloupka, kdo v ní žil, jak to dopadlo. Poděkujeme dětem i rodičům za účast na společné části programu. Nabídneme jim a stručně představíme další zábavu na stanovištích, která jsou rozmístěna v prostoru půjčovny a která si mohou individuálně projít. Aktivity rozvíjejí různé dovednosti a jsou navázány na pohádku, aby v dětech upevnilly zážitek z předchozího společného čtení.

Pohybová hra: před rozchodem na jednotlivá stanoviště je možné zahrát si společně některou z oblíbených her s psychomotorickým padákem, např. vyhazovat pomocí něj míčky (*jako Jeníček házel drobečky ptáčkům*), schovat se pod padákem před ježibabou apod.

Aktivity:

- Skládání domečku nebo panáčka z geometrických tvarů: děti mají k dispozici různobarevné geometrické tvary, které mají poskládat na podložku s předtištěnou předlohou chaloupky a panáčka.
- Skládání tvarů z pevné papírové lepenky/laminovaných barevných papírů: děti mají před sebou hromádku vždy napůl rozstřižených základních geometrických tvarů (*každý tvar má svou barvu, která dětem také pomůže v řešení*). Děti mají tvary správně složit dohromady, starší děti mohou tvary s pomocí rodičů i pojmenovat.

- Stavění perníkové chaloupky: oblíbené skládání komínků a dalších staveb z dřevěných kostek.
- Oprava perníkové chaloupky: Jeníček z chaloupky uloupal perníček a ten se válí všude po zemi. Děti mají za úkol připevnit perníkové „tašky“ zpět na chaloupku. Na připravený obrázek chaloupky většího formátu pomocí suchého zipu (*nalepeného na střechu chaloupky a na zadní stranu tašek*) připevňují jednotlivé kousky perníku tak, aby byla střecha zase opravená.
- Vkládací tvary: *pokud máme k dispozici hotovou hračku, využijeme ji, pokud ne, můžeme vyrobit její obdobu z menší olepené papírové krabice, do níž vyřežeme otvory různých tvarů.* Děti mají poté za úkol tyto tvary vkládat do správných otvorů. Aktivita slouží k procvičení jemné motoriky.
- Kuželky: děti shazují plastové kuželky pomocí různobarevných míčků. *Mohou přitom pojmenovávat jejich barvy, případně vyskládat kuželky do řádku vedle sebe a shazovat míčkem jedné barvy kuželky téže barvy.*

Tvoření: výroba ozdobného perníčku. Můžeme pro děti předem připravit klasické pečené perníčky, které si s rodiči ozdobí. Praktičtější možností je potom výroba a zdobení papírového perníčku. Připravíme dostatečně velké základní geometrické tvary (*obdélník – perníková taška, kruh, srdíčko, hvězda apod.*) z tvrdého hnědého papíru. Děti s rodiči perníček ozdobí buď pokreslením „polevou“ (*bílá voskovka*) nebo na něj mohou nalepit další dekorace – *kousky bílé pěnovky (moosgummi) pro plastický efekt nebo drobné barevné bambulky (pompomy), které připomínají cukrové ozdoby na perníčcích.*

Použité zdroje:

DOLÁKOVÁ, Sylvie. *Umíte to s pohádkou?* Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0933-1.

CHALÁNKOVÁ, Vendula. *Vyšívané pohádky.* Praha: Albatros, 2015. ISBN 978-80-00-04064-6.

POŽIVILOVÁ, Markéta. *Nápady, náměty a scénáře na setkání rodičů a nejmenších čtenářů v knihovnách.* Praha: Národní knihovna České republiky, 2019. ISBN 978-80-7050-717-9.

O Popelce

Autor programu

Markéta Dubnová, Barbora Jandíková, Knihovna města Hradce Králové

Délka trvání programu

45 minut

Věková skupina

3–6 let

Cíl: viz Úvod a dále – utužení rodinných vazeb společným zážitkem, symbolická hra; rodiče získají jistotu, že kolem klasických pohádek je možné vystavět mnoho zábavných aktivit

Pomůcky a příprava

Šňůra na prádlo, ponožky a kolíčky, kytara, líčidla nebo barvy na obličej, kostýmy šatů, šperky, zrcadlo, víčka nebo jiné předměty na třídění, papírová Popelka a nevybarvené šaty, které se dají nasazovat pomocí kancelářských sponek na převléknutí, pastelky a fixy, případně samolepicí „drahokamy“

Program

- Přivítání (rituál): písničkou Do pohádky (viz úvodní scénář Bajaja)

1. Evokace/úvod:

Začneme vyprávět nebo číst příběh. Naše vyprávěná verze byla mírně upravená oproti knize. Vystupuje v ní macecha, nevlastní sestra, ale chybí zde otec, stejně jako ve filmové verzi pohádky Tři oříšky pro Popelku.

Otázka na úvod: Líbilo by se vám, kdyby vám říkali Popelka? Jak byste chtěli, aby vám doma říkali?

2. Vlastní příběh/čtení/vyprávění/aktivity:

Aktivita: s dětmi si zacvičíme, budeme mýt na kolenou podlahu, všeset prádlo, zametat. *Je možné pohyby jen naznačit nebo prádlo reálně pověsit a najít k sobě stejné ponožky do páru.*

Popelka si u práce zpívá.

Písnička s doprovodem:

~DĚLÁNÍ~
Zdeněk Svěrák

Když máš srdce zjihlé, když máš potíže,
tak dej cihlu k cihle, těsto do díže.
Upeč třeba chleba, postav třeba zeď,
žal se krásně vstřebá, začni s tím hned teď,
začni s tím hned teď.

Dělání, dělání všechny smutky zahání,
dělání, dělání je lék.
Dělání, dělání, to nám úsměv zachrání,
dělání, dělání je lék.

Aktivita: symbolická hra – matka s nevlastní sestrou Popelky se chystají na ples.

Nachystáme hromadu šatů, vějířů a doplňků do nůše a vyzveme děti. *Cílem je dosáhnout dychtivé atmosféry zkoušení šatů z maminy skříň. Můžeme použít i líčidla a pořádně se vyřádit na úpravě vizáže.* Děti mohou namalovat sebe nebo maminky a knihovnice.

Před odchodem na ples sesypou matka s dcerou hrách a kukuřici (víčka od PET lahvi) pro Popelku.

Třídíme s holoubky víčka podle barev na hromádky. *Je možné použít i luštěniny nebo korálky. Holoubci mohou třít i nožkou.* Dokážou děti chytit do prstů u nohy víčko a dát ho do misky?

Písnička s doprovodem:

~JEDNO ZRNKO POPELA~

Ivo Fischer

Jedno zrnko popela,
jedno zrnko máčku,
kdepak ty bys uměla
vzít je do zobáčku.

Aktivita: spolu s holoubky pomůžeme Popelce uklidit rozházené šaty a mísky s roztrhými víčky. Mezi víčky se nám schovaly oříšky (na obrázku), jsou nakreslené na malém balíčku. Rozlouskneme „oříšky“ a v nich budou drahokamy na polepení šatů.

Písnička s doprovodem:

~TŘI OŘÍŠKY~
Vladimír Kočandrla

Marně se vlastního osudu ptáš,
co dnes a zítra zchystá.
Představ si, že v kapse oříšek máš
a ten ti dá moc vyzrát.
Na ty, kdo s cílem zlým
chtějí tvou dráhu zkřížit.
Šetři si oříšky pro chvíli zlou,
kdy sám si náhle přiznáš.
Život je pohádkou nedopsanou,
vše stát se smí jen třikrát.
Snad ti to může znít dnes jako bláznovství.
Věř mi, že to je ta na světě nejlepší zpráva.
Pro ty, kdo uvěří, stane se zázrak.
Možná, možná, možná,
kdo jen to pozná, pozná, pozná...

Tvoření: Děti si mohou vytvořit svou papírovou Popelku a s pomocí pastelek, fixů a „drahokamů“ jí nazdobit šaty.

Aktivita: než odjedeme na ples, vyzkoušíme si, zda umíme chodit jako princezny a princové. Chodíme po nataženém provázku nebo s lehkou knížkou na hlavě.

Pohybová hra: z reproduktoru necháme hrát písničku, a když hudba utichne, musí děti skočit na papír (*kočár*). Postupně „kočáry“ odjíždějí a je jich stále méně.

Popelka musela být do půlnoci doma, aby ji nenachytala mačecha a sestra.

Otázky: Víš, kdy je půlnoc? Co o půlnoci děláš ty?

Aktivita: Popelka ztratila střevíček. Procvičíme si s dětmi protikladné pojmy.

Vyhlásíme soutěž o nejmenší nožku. Obkreslíme všem nohy na papír, klidně i maminkám, a poměříme.

Princ najde Popelku (*tu s nejmenší nohou*) a požádá ji o ruku.

Písnička s doprovodem:

~AŽ JSI, KDO JSI~
Ivo Fischer

Ať jsi, kdo jsi, tak jsi krásná,
že se nechci na nic ptát.
Oněměl jsem z čista jasna,
lásko má, už po třikrát.

● Rituál rozloučení: viz úvodní scénář Bajaja

3. Reflexe/závěr: zeptáme se, kdo by chtěl být princeznou/princem a co by ho na tom bavilo nebo mu vadilo. Jaké znáte oříšky? Poznáte ty správné, ve kterých měla Popelka šaty? *Můžeme použít obrázek z knihy. Co je to svatba? Další otázky najdete přímo v knize za pohádkou.*

Osobní komentář:

Hodně času jsme věnovali přípravě na ples, nechali jsme děti řídit se starými šminkami a užívat si převlékání, korále a náramky. Jedny šaty si malá princezna nechala na sobě a maminka je přinesla při příští návštěvě. Šaty a šperky jsou z darů a vyřazených rodinných pokladů.

Použité zdroje/literatura:

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Chvilka pro pohádku*. Praha: SKIP ČR, 2021, ISBN 978-80-85851-30-4.

SVĚRÁK, Zdeněk. *Dělání všechny smutky zahání*. Praha: Albatros, 1996, ISBN 80-00-00476-3.

Autor programu

Barbora Jandíková, Knihovna města Hradce Králové

Délka trvání programu

30 minut

Věková skupina

0–3 a 3–6 let

Cíl: viz Úvod a dále – dítě získává vědomosti o zvířatech, rozvíjí jemnou i hrubou motoriku, procvičuje mluvidla, rozvíjí mechanismus projekce

Pomůcky

Kytara a zpěvníky, zvoneček, zvonkohra, tabule, magnety, fix, obrázky jelena, rodiny jelena, stavby těla jelena, piktogramy velké na tabuli, piktogramy malé – sada pro každé dítě (optimální je deset kartiček: Smolíček, jelen, pastva, les, chaloupka, dveře, jezinky, prstíček, hory,

doly), mluvicí desky, kniha (Chvilka pro pohádku, O Smolíčkovi), hra Details (obrázky očí zvířat a zvířata), hra Zvuky – voda, balónek, papír, sirky, nůžky, igelitový sáček, nafukovací balónek; výtvarná dílna – barevný papír, černý fix, děrovačka, bavlnky, nůžky

Program

- Přivítání (rituál): písničkou Do pohádky (viz úvodní scénář Bajaja)
- 1. Evokace/úvod: Kdo je králem lesa? Pojmenuj rodinu jelena (*jelen, laň, kolouch*). Porovnej stavbu těla jelena s naším tělem. Co máme společného/rozdílného? Jelen má speciální názvy pro části těla (*světla, větrník, slechy, běhy, svírák, lízák*). Ukazujeme si na obrázku, společně pojmenováváme. Čím se jelen živí?

2. Vlastní příběh/čtení/vyprávění/aktivity:

Písnička s doprovodem: Na tý louce zelený s *postupným vynecháváním slov, která nahrazujeme gesty.*

~NA TÝ LOUCE ZELENÝ~
lidová

Na tý louce zelený
pasou se tam jeleni.
Pase je tam mysliveček
v kamizolce zelený.

Pohádka: O Smolíčkovi – speciální kniha v obrázcích/piktogramech, kterou si dnes spolu přečteme.

Aktivita: *každý dostane mluvící desky a sadu kartiček s piktogramy. Ukažte mi obrázek, na kterém je jelen. A co je na tomto obrázku? Postupně si pojmenujeme všechny kartičky s obrázky. Kdo je to pacholíček? Obrázky budeme skládat tak, jak je uslyšíme v příběhu, a to zleva doprava, shora dolů, jako když čteme. Vyzkoušíme si společně, zároveň skládáme obrázky na tabuli.*

Začneme číst pohádku. Děti vstupují aktivně do děje, předvídají děj, *používáme doprovodná gesta a pohyby, využíváme citoslovce.*

V průběhu pohádky děti ukazují/řadí piktogramy podle slov, která slyší, *současně připevňujeme piktogramy zvětšené na tabuli.* S otočením listu složíme obrázky zpět do kupičky/do mističky, s novou stránkou nově skládáme.

Aktivita: *ťukání jezinek. Ťukáme a loudíme. Kdo je to? Kudy se můžeme podívat, abychom zjistili, kdo je za dveřmi? (okno, kukátko, klíčová dírka)*

Hrajeme hru Detaily: *Čí je to oko? Pojmenuj, přiřaď k obrázku zvířete.*

Písnička s doprovodem (Jezinky, volně na melodii písně Kalamajka):

~JEZINKY~
perunka.cz, logopedická písnička 4

Zalévaly jezinky
na záhonu bezinky.
Měly vodu zakletou,
záhonky mi zapletou.

Tam, kde byla azalka,
je zelí a bazalka.
Kam zmizely divizny,
vědí jen ty babizny.

Otevře Smolíček jezinkám? Proč? Jaký je Smolíček? Jak se Smolíček cítí? Byl jsi také někdy doma sám? Jak ses cítíš?

Básnička (únos Smolíčka 1):

Za hory, za doly, mé zlaté parohy, kde se pasou?
Smolíčka pacholíčka jezinky pryč nesou.

(Ruce dáme jako trychtýř, aby nás jelen uslyšel.)

Jak se cítí Smolíček/jezinky? Proč si to myslíš?

Hra: Jelen dobře slyší, zahrajeme si hru Zvuky. *Vyzkoušíme si, jak bystrý sluch máme my.* Zavřeme oči, posloucháme zvuky, pojmenujeme, co slyšíme.

Písnička s doprovodem (záchrana Smolíčka; zpíváme na melodii písně Okolo Třeboně):

~ZA HORY, ZA DOLY~
Eliška Jílková

Za hory, za doly,
přeskočím údolí.
Smolíčku, příště pozor dej,
jeskyňky domů nepouštěj!

Básnička (únos Smolíčka 2):

Jezinky ucpaly Smolíčkovi pusu. Proč? Ukazujeme ilustraci v knize, voláme jelena.

    Za hory, za doly, mé zlaté parohy, kde se pasou?
    Smolíčka pacholíčka jezinky pryč nesou.

Jelen nás neslyší, nerozumí nám, nepřiběhne na pomoc. Jezinky Smolíčka unesou do své jeskyně. Smolíček je v chlívků u jezinek. Jak se asi cítí? Co s ním chtějí jezinky udělat? Proč si to myslíte?

Básnička (Smolíček na pekáči znovu volá jelena):

    Za hory, za doly, mé zlaté parohy, kde se pasou.
    Smolíčka pacholíčka jezinky pryč nesou.

(Voláme a otevíráme co nejvíc pusy, vzniká ozvěna.)

Jelen přibíhá a Smolíčka zachraňuje. Neposlouchat se nevyplácí.

Písnička s doprovodem:

~O SMOLÍČKOVI~

Ivan Mládek

„Smolíčku, náš pacholíčku,
otevři nám svou světničku!“,
loudí, jezinky loudí.
„Někdo si přišel ohřátí prstíček!“,
trochu přihlouplý Smolíček soudí – lehkověrně.

Dveře otvírá,
překvapen zírání,
zlé jezinky to jsou,
Smolíčka unesou.
Dveře otvírá,
překvapen zírání,
zlé jezinky to jsou – samozřejmě.

„Mé Parohy, kde se pasou?!
Jezinky zlé pryč mě nesou!“,
vříská, Smolíček vříská.
Mimo to houževnatý klade odpor,
pěstičkama do těch potvor tříská – beznadějně.

Na zavolání
jelen uhání,
únosu zabrání,
Smolíčka zachrání.
Na zavolání
jelen uhání,
únosu zabrání – chladnokrevně.

A zazvonil zvonec a pohádka je konec (*zazvoníme na zvoneček*).

Tvoření: jezinky – z barevného papíru vystříháme jednoduchý tvar těla, nakreslíme fixou obličej, proděravíme obvod hlavy, dírkami provlékneme kousky bavlnky jako vlasy

Volná hra, nabídka knížek a pomůcek: nabízíme další knihy s různými verzemi pohádky, s tematikou lesa (zvířata, stopy, rostliny...)

3. Reflexe/závěr:

Jak dopadla pohádka? Pro koho dobře, pro koho špatně? Proč si to myslíte? Jak se cítí hrdinové pohádky? Znáte další pohádky, kde je uneseno dítě? (*Budulíněk*)

Znáte další pohádku, ve které někdo poruší slib a otevře? (*Budulíněk, Nezbedná kůzlátka*). Co by se stalo, kdyby jelen Smolíčka nezachránil/nepřiběhl by včas?

Ponaučení: Neposlouchat se nevyplácí/poslouchat/dodržovat pravidla se musí.

Pohádku můžeme znovu společně převyprávět při sbírání kartiček s piktogramy.

Pozvánka na další setkání: co chtěly jezinky se Smolíčkem udělat? Ve které další pohádce hrozilo něco podobného dvěma dětem, které zabloudily v lese? Příště si budeme vyprávět pohádku O perníkové chaloupce.

● Rituál rozloučení: viz úvodní scénář Bajaja

Osobní komentář:

Sledování děje a skládání piktogramů zvládají s pomocí i mladší děti, předškoláci téměř všichni samostatně. Nejvýhodnější je počet deseti kartiček. Děti zvládnou pomocí piktogramů příběh samy vypravovat. Velmi emotivně se projektují do pocitů Smolíčka.

Další možnosti a nápady:

- předvádíme jezinky – děsivý/mlsný/lstivý obličej, vyluzování zvuků
- vymýšlíme jména jezinek
- hledáme rozdíl v pojmenování jezinky a jeskyňky
- jelen/pohádka v různých ročních obdobích (*stopy, krmelec, shozené paroží...*)
- Jak byl starý Smolíček? Jak se dostal k jelenovi?

Použité zdroje/literatura:

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Chvilka pro pohádku*. Praha: SKIP ČR, 2020. ISBN: 978-80-85851-27-4.

SUCHÁ, Romana. *Dovádivé básničky pro kluky a holčičky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-659-9.

ZOBAČOVÁ, Hana. *Pohádka o Smolíčkovi*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN: 978-80-88163-33-6.

O Šípkové Růžence

Autor programu

Barbora Jandíková, Knihovna města Hradce Králové

Délka trvání programu

30 minut

Věková skupina

3–6 let

Cíl: viz Úvod a dále – dítě prožívá emoce, vnímá je a reflektuje, rozvíjí jemnou i hrubou motoriku, procvičuje mluvidla, rozvíjí mechanismus projekce

Pomůcky

Kytara a zpěvníky, zvoneček, zvonkohra, tabule, magnety, fix, knihy (Chvilka pro pohádku, Barevná příšerka), růže, barevné figurky ze hry Člověče, nezlob se v barvě emocí (žlutá ŠTĚSTÍ, modrá SMUTEK, červená ZLOST, černá STRACH, zelená KLID) pro každé dítě v misce, stejně barevná kolečka na tabuli s popisem emocí (velká

tiskací písmena), obrázky tupých a ostrých předmětů/přírodnin, špejle, barevný krepový papír, lepidlo

Program

- Přivítání (rituál): písničkou Do pohádky (viz úvodní scénář Bajaja)

1. Evokace/úvod: Jak se dnes cítíte? Děti mají před sebou misku s figurkami emocí. Čteme z knihy Barevná příšerka. Máme různé pocity. Jsou promíchané. Stejně tak tvoje barvy. Tohle je štěstí – ukazujeme žlutou figurku. Tohle je smutek (*modrá figurka*). Tohle je zlost (*červená figurka*). Tohle je strach (*černá figurka*). Tohle je klid (*zelená figurka*).

Budeme sledovat pocity v pohádce O Šípkové Růžence. Co cítíš ty nebo postava z pohádky, takovou barevnou figurku zvedni.

2. Vlastní příběh/čtení/vyprávění/aktivity:

Písnička s doprovodem:

~ŠÍPKOVÁ RŮŽENKA~
Zdeněk Svěrák

Začíná se pohádka
pro velké i drobátka.
Pro plaché i odvážlivce
o jedné nevinné dívce,
krásné, až se dech újí.
Jméno měla po růži.
Jméno měla po růži, po růži.

Pohádka: čteme pohádku z knihy Chvilka pro pohádku. Děti reagují po vyzvání na příběh, určují emoce, které mají ony nebo postava, své rozhodnutí komentují, odůvodňují. Vstupují aktivně do děje, předvídají děj. *Používáme doprovodná gesta a pohyby, využíváme citoslovce.*

V království se narodila Růženka. Jak se cítí král s královnou? Zvedni figurku v barvě pocitu krále a královny (*žlutá – štěstí*). Proč se tak cítí?

Hrajeme sudičky. Kdo jsou to sudičky? Jaká je první sudička? Druhá? Jak se cítí druhá sudička? Zvedni figurku v barvě pocitu druhé sudičky (*červená – zlost*). Proč se tak cítí? Jak se cítí rodiče Růženky po věštbě sudiček? Zvedni figurku v barvě pocitu rodičů (*strach – černá*).

Aktivita: odstraňování ostrých/špičatých předmětů. Rozdělujeme obrázky ostré – tupé. Najdi, pojmenuj, vlož do truhličky všechny ostré předměty na obrázcích.

Písnička s doprovodem:

~O ŠÍPKOVÝCH RŮŽÍCH~
Zdeněk Borovec

Na sedmém lánu u sedmé sýpky
svítil jak svíce růžový keř,
však někdo tam k ránu podřal ty šípky,
nevzejdou více, nevěř, či věř.

O šípkových růžích řeka tiše zpívá,
koně nesou v hřívách tu píseň tam v dál.
O šípkových růžích, po nichž se mi stýská,
i ten vítr v břízkách ji zpíval a hrál.

Aktivita: Urči, jaký pocit převládá v království. Jaký pocit máš ty?

Den princezniných osmnáctých narozenin.

Kam asi vedou schody ve věži? Předvádíme vrzání dveří a stoupaní po schodech – něžné, tajemné, vzrušující, lákavé, zvědavé.

Předvedeme rozhovor zlé sudičky a Šípkové Růženky. Děti odhadují, co bude dál.

Píchnutí o trn, smích zlé sudičky. Urči barvu/pocit zlé sudičky.

Celé království usnulo s Růženkou.

Pohybová hra: „Na sochy“. Sledujeme zvuk rytmického nástroje. V okamžiku, kdy přestane hrát, jsou z nás sochy, nesmíme se pohnout, zkameníme; začne hrát, znovu ožijeme, pohybujeme se do rytmu. *Několikrát opakujeme.*

Písnička s doprovodem:

~ŠÍPKOVÁ RŮŽENKA~
Zdeněk Svěrák

Ještě spí a spí a spí zámek šípkový,
žádný princ tam v lesích ptáky neloví,
ještě spí a spí a spí dívka zakletá,
u lůžka jí planá růže rozkvétá.

To se schválně dětem říká,
aby s důvěrou šly spát, klidně spát,
že se dům probouzí a ta kráska procitá,
zatím spí tam dál, spí tam v růžích.

O čem se asi Růžence zdálo? Zdají se ti sny? O čem?
Co bude dál? Urči svůj pocit.

A tak uplynulo sto let. Přichází princ.

Aktivita: stoupáme po schodech – vědomé dýchání (*první schod – zvednutí levé nohy a nádech, položení levé nohy a výdech, druhý schod – zvednutí pravé nohy a nádech, položení pravé nohy a výdech, třetí schod...*)

Princ políbí princeznu (*předvedeme*). Co se stane?
Urči pocit, jaký má princ, princezna (*šťěstí – žlutá, klid – zelená*).

Království se probouzí a chystá se svatba.
Urči pocit krále a královny, probuzených bytostí.

Písnička s doprovodem:

~ŠÍPKOVÁ RŮŽENKA~
Zdeněk Svěrák

Začíná se pohádka
pro velké i drobátka.
Pro plaché i odvážlivce
o jedné nevinné dívce,
krásné, až se dech újí.
Jméno měla po růži.
Jméno měla po růži,
po růži.

Tvoření: papírová květina – na špejli namotáme pruh zeleného krepového papíru – stonek, můžeme postupně natírat lepidlem, poté tvoříme z dalšího barevného pruhu květ, který průběžně též natíráme lepidlem

3. Reflexe/závěr:

Jak dopadla pohádka? Pro koho dobře, pro koho špatně? Proč si to myslíš? Co se stalo se zlou sudičkou? Proč asi byla zlá?

Jaký to byl příběh (*napínavý, dobrodružný, smutný, odvážný...*)? Jaký byl princ?

Znáš další pohádky, kde někdo usne/kde jsou sudičky/kde proběhne vysvobození polibkem? (*Dlouhý, Široký a Bystrozraký, Červená Karkulka, Tři zlaté vlasy děda Vševěda, Sněhurka a sedm trpaslíků*).

Co by se stalo, kdyby princ princeznu nepolíbil/nevysvobodil?

Kterým zvířatům museli myslivci v pohádce o Růžence pilovat parohy? V které pohádce má toto zvíře zlaté parohy? Příště si budeme vyprávět pohádku O Smolíčkovi.

- Rituál rozloučení: viz úvodní scénář Bajaja

Osobní komentář:

Děti určovaly emoce většinou samostatně, někdy i různorodě, odlišně, nejednotně, překvapivě, velmi vnímavě, svá rozhodnutí i odůvodnily. Velmi vítané bylo vrzání dveří.

Použité zdroje/literatura:

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Chvilka pro pohádku*. Praha: SKIP ČR, 2020. ISBN: 978-80-85851-27-4.

LLENAS, Anna. *Barevná příšerka*. Praha: Fragment, 2021. ISBN: 978-80-253-5270-0

SUCHÁ, Romana. *Dovádivé básničky pro kluky a holčičky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-659-9.

Autor programu

Gabriela Svobodová, Knihovna Jiřího Mahena v Brně

Délka trvání programu

60 minut

Věková skupina

0–6 let

Cíl: viz Úvod a dále – v dílčích úkolech podpora představivosti, rozvoje smyslového vnímání, jemné motoriky a slovní zásoby

Pomůcky

Barevné míčky; loutky (papírové nebo látkové) princezny, prince a zlé sudičky, ostré a tupé předměty (cca 5 ks, určené ke třídění), hnědý balicí papír na společné kreslení, pastelky/fixy, zelené a hnědé krepové papíry, meč (dřevěný, plastový, papírový – lze úplně vynechat), triangel, materiál na výtvarné tvoření (lepidla, nůžky, krepové papíry, špejle)

Program

- **Přivítání:** představení se, organizační pokyny, pozvánky na další akce
- 1. **Evokace/úvod:** pro zapojení všech přítomných a jako uvedení do tématu začínáme pásmem básniček s pohybem (*texty básniček máme připravené v prezentaci, popř. je vytiskneme*). Začínáme chůzí v kruhu:

Velké kolo uděláme, protože se rádi máme.

Pojď si s námi, pojd' si hrát, nezůstávej v koutě stát (*opakuje 2x*).

(*zpěv na melodii lidové písničky „Pec nám spadla“*):

Zatleskáme, zadupáme, pleskneme se do kolen.

Zamrkáme, zamáváme, popřejem si dobrý den.

Dobrý den, dobrý den, dneska máme krásný den.

Ručky máme na tleskání, nožky zase na dupání.
Dobry den, dobry den, dneska si to uzijem.

2. Vlastní příběh/čtení/vyprávění/aktivity:

Lektor/ka dětem řekne, že dnešní pohádka bude o jedné velmi známé princezně, a proto budeme ještě nyní pokračovat dvěma pohádkovými básničkami.

Básnička s pohybem:

Jede rytíř na koni, nikdo ho nedohoní.
Hopsa, hejsa, hopsasa, ten se pěkně natřásá.

*Hopsání, jako jízda na koni kolem dokola, varianta pro menší děti:
hopsat na klíně rodičů.*

Básnička s hrou

~PRINCEZNIČKA NA BÁLE~

František Hrubín

Princeznička na bále
poztrácela korále.
Její táta, mocný král,
Honzíka si zavolal.

Honzíku, máš na mále!
Přines nám ty korále!
Honzík běžel za horu,
nakopal tam bramborů.

Vysypal je před krále:
Nesu vám ty korále!
Větší už tam neměli,
ty už snědli v neděli.

Vysypeme barevné míčky (jako korále), děti je sbírají a dospělí doprovázejí aktivitu recitací.

Kouzelná kniha (velká krabice upravená tak, aby připomínala knihu, kterou lze otevřít. Uvnitř jsou předměty, které nějak souvisejí s příběhem – kniha ke čtení, loutka princezny, prince, papírová růže. Pracujeme s knihou Ivony Březinové *Chvilka pro pohádku*. Předměty je též možné jen postupně ukazovat, vytahovat třeba z látkové tašky): děti ťukají, hladí knihu, aby nám ukázala dnešní pohádku.

Čteme pohádku, kterou lze v pauzách mezi čtením doprovodit následně vyjmenovanými aktivitami. *Úkoly náleží ke konkrétním momentům v příběhu, nicméně lze přečíst nejdříve celý text a poté se věnovat úkolům (např. na jednotlivých stanovištích), nebo aktivity využít jindy/v jiném pořadí s ohledem na konkrétní skupinu dětí. Čtení doprovázíme připravenými loutkami; lze využít přímou řeč z textu k dramatizaci (např. princova slova čte druhý lektor apod.).*

Aktivity:

- str. 127 („... aby zabezpečili všechno, o co by se dceruška mohla píchnout“): *máme připraveno několik předmětů – např. plastový talířek, nůžky, vidlička, kostka ze stavebnice, plyšové zvířátko, plastový řezací nůž – a společně s dětmi třídíme předměty na ostré/tupé. Používáme loutku princezny Růženky, která kontroluje správné řešení.*
- str. 130 („Okamžitě usnula a s ní i celé království“): „hra na sochy“, lektor/ka říká verš „Všechno živé na zámku je zakleté do spánku“, následně cinkne na triangel a děti „usínají“, při dalším cinknutí se „probouzejí“.
- str. 130 („Zámek postupně zarůstal trnitým křovím...“): společná výtvarná aktivita; *na velkém balicím papíru máme předkreslené obrysy zámku, děti si mohou vybrat z červených/růžových/zelených/hnědých pastelek či fixů a malují přes zámek růže.*
- str. 131 („... každý krok si musel prosekat mečem“): rodiče dostanou pás hnědého nebo zeleného krepového papíru a děti jako princ zkoušejí tento „růžový keř“ přeseknout. K sekání lze využít meč (*dřevěný, plastový, papírový*) nebo je možné sekat i jednoduše rukou.
- str. 134 skládání obrázku z příběhu, jak šel po sobě, procvičování časové posloupnosti.

Tvoření: připraveno tematické tvoření k příběhu – růže z krepového papíru na špejli.

Volná hra: v rámci volné hry mohou rodiče s dětmi tvořit, vrátit se k některé aktivitě, která je zaujala, a vzájemně sdílet. K vypůjčení jsem nachystala různá souborná vydání klasických pohádek i více knih s pohádkou O Šípkové Růžence.

Osobní komentář:

Aktivitu „hru na sochy“ i skládání příběhu jsem využila pouze se starší skupinkou dětí ve věku 3–6 let, s mladšími dětmi jsem více času věnovala společnému kreslení růží, kdy děti mohly prakticky volně čmárat pastelkami a výsledný obrázek opravdu připomínal zámek schovaný za hustým křovím. I ty nejmenší velmi bavilo sekání krepových papírů.

Použité zdroje/literatura:

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Chvilka pro pohádku*. Praha: SKIP ČR, 2020. ISBN: 978-80-85851-27-4.

ČERNÍK, Michal. *Za pohádkou pohádka pro kluky a děvčátka*. Ilustroval Dagmar Ježková. Klub mladých čtenářů (Albatros). Praha: Albatros, 2002. ISBN 80-00-01005-4.

HRUBÍN, František. *Špalíček veršů a pohádek*. Praha: Albatros, 2006. ISBN 80-00-01652-4.

Baby Office. Online. Dostupné z: <https://www.babyoffice.cz/ruze-z-papiru-rychly-navod-na-vyrobu-kvetiny-z-krepoveho-papiru/>. [cit. 2024-10-03].

Mgr. Kateřina Konvalinová. Online. Dostupné z: <https://www.konvalinova.com/ke-stazeni/uvitaci-basnicka/>. [cit. 2024-10-03].

PÍŠKOVÁ, Anna. Natřásačky. Online. Dostupné z: <http://anna.piska.net/parenting/pohybove-hry-s-kojenci/natrasacky-2/>. [cit. 2024-10-03].

O veliké řepě

Autor programu

Markéta Dubnová, Barbora Jandíková, Knihovna města Hradce Králové

Délka trvání programu

30 minut

Věková skupina

0–3 roky

Scénáře podle známých pohádek

Cíl: viz Úvod a dále – hra s pohádkovým příběhem, děti se učí barvy a různé druhy zeleniny, upevňují si sociální návyky a dovednosti, symbolická hra, rodiče zjišťují, že chvíle s knihou nemusí být statická a dá se propojit s aktivní hrou či cvičením

Pomůcky

Kytara, obchod se semínky, hnědá látka, staré zarážky na knihy polepené vytištěnými obrázky zeleniny, červený povlak na přišnovaný zelenou šálou jako řepa, konvičky, skleněné korálky, deštníky, padák

Příprava:

Uděláme z nízkého stolu obchod se semínky. Semínka jsou naše oblíbená víčka roztríděná v košíčcích podle barev. Nabízíme jako trhovci a na košíčcích máme stejné obrázky, jako jsou na záhonku.

Program

- Přivítání (rituál): písničkou Do pohádky (viz úvodní scénář Bajaja)
- 1. Evokace/úvod: je jaro, všechno roste, kvete a pučí nebo brzy bude. Nachystáme s dědečkem záhonek (*roztáhneme velký kus látky/deky na zem a na něj označíme místa k sázení zeleniny polepenými knižními zarážkami*).
- 2. Vlastní příběh/čtení/vyprávění/aktivity:

Aktivita: děda jde koupit semínka, stojíme s dětmi spořádaně ve frontě, máme i pokladnu a děti mají košíčky a misky, do kterých si semínka dávají. Mohou je hned zasadit na záhonek. Zelená semínka k hrášku a salátu, žlutá k dýni, červená k rajčatům.

Máme v konvičkách málo vody (*skleněné korále – musíme hlídat děti, aby je nejedly*). Dešť přivoláme dešťovou holí, rukama a písničkou.

Scénáře podle známých pohádek

Písnička s doprovodem (lidová Prší, prší):

Můžeme vytáhnout i deštníky. Děti donesou kapičky vody k rostlinkám. Napijeme se, máme žízeň jako semínka.

Pohybová hra: co potřebují semínka? Zacvičíme si pozdrav sluníčku podle knihy Jak se zdraví sluníčko. Budeme růst jako řepa, vytáhneme se do výšky. Jak se cítí semínko? Zalezeme si pod padák nebo látku. Jsme na boběčku u země a vstáváme s hlinou nad hlavou. Jsme zavrtané žížaly a užitečný hmyz.

Aktivita: sklídíme všechno ze záhonku a řekneme si, jak se která zelenina jmenuje. Bylo na záhonku i nějaké ovoce? Nakonec dojde na největší kousek v zahrádce.

Pohybová hra: děda zkouší řepu vytáhnout. Přišlápne prostěradlo, aby se ani nehnulo. Zavolá babku. Je dobré si umět říct o pomoc. Pak zavoláme vnučku a zvířátka. *Zvířátka bude víc než v knize, aby každé dítě mohlo tahat řepu.* Zvířátka necháme děti předvést, mohou všechny najednou, aby se nestyděly.

Nabídka knížek a pomůcek: Nakonec řepu vytáhneme a v řepě bude spousta knih o rostlinkách a zahradě, věkově přiměřených pro naše pomocníky.

Tvoření: Vytvoříme si jednoduché masky zvířat, která pomáhala vytáhnout řepu. Ideální aktivita kolem Masopustu.

3. **Reflexe/závěr:** Je dobré dokázat někomu pomoci, ale i umět si o pomoc říct. Umíme poprosit? A poděkovat?

- **Rituál rozloučení:** viz úvodní scénář Bajaja

Osobní komentář:

Protáhla se nám část s obchodem, ta děti hodně bavila. Půjčili jsme si i váhu a košíčky, děti si po skončení pohádky prodejnu se semínky zabraly a čile prodávaly. Aktivita se zaléváním byla riziková, nedělali bychom ji, kdyby s tím maminky nesouhlasily.

Použité zdroje/literatura:

HRUBÍN, František. *Špalíček veršů a pohádek*. Praha: Albatros, 2006. ISBN 80-00-01652-4.

LUHANOVÁ, Hanka. *Jak se zdraví sluníčko*, Praha: Lali jóga, 2012. ISBN 978-80-905140-0-3.

O veliké řepě

Autor programu

Ivana Filipová, Regionální knihovna Karviná, p. o.

Délka trvání programu

30 minut

Věková skupina

1,5–2,5 roku

Cíl: viz Úvod a dále – děti procvičují zrakové a sluchové vnímání, získávají pozitivní vztah ke knihám a k vyprávění

Pomůcky

Zvětšené ilustrace Adolfa Dudka z knihy O veliké řepě upravené jako maxileporelo, konvička a řepa z kartonu a krepového papíru (viz foto), prstové barvy, vlhčené ubrousky, pracovní ubrusy, vystřižené obrysy řepy z výkresu, hrst semínek v misticce (slunečnicová nebo dýňová semínka)

Program

● Přivítání (rituál s melodizovanou říkankou):

Pojďte všichni, pojdte sem,
dokola se sesednem.

Nejdřív se pěkně pozdravíme (*Dobrý den!, Ahoj!*)
pak maminku pohládíme,
ať máme dneska hezký den...

1. Evokace/úvod:

Uvedeme povídání otázkou směrem k dětem, zda vědí, co je to semínko. V misce máme semínka slunečnice, případně i jiná, ta dětem ukážeme. O tom, že si semínka mohou lidé zasít na zahradě a vypěstovat třeba zdravou mrkev nebo řepu, je i pohádka v téhle velké knížce...

2. Vlastní příběh/čtení/vyprávění/aktivity:

Pohádka: společně čteme leporelo obrázků po obrázku, obracíme a nastavujeme desky leporela jednu po druhé podle toho, jak se odvíjí děj příběhu. U každého obrázku si s dětmi povídáme,

děti mohou přicházet blíž a podívat se na obrázek zblízka, najít tam odpovědi na otázky, například: Vidíš dědečka, babičku atd.? Ukaž, kde je! Co má dědeček na hlavě? ... a jiné, *podle situace a podle reakcí dětí.*

Aktivita: dramatizace s rekvizitami. Leporelo otočíme rubovou stranou dopředu a vznikne plot od zahrádky. Ze zmačkaného hnědého krepového papíru položíme před plot (*mezi děti a leporelo*) záhonek s hlinou (*pod ním máme složenou kartonovou řepu*) a zasadíme pod papír jedno semínko z mističky. Na semínko teď musí svítit sluníčko, tak mu zazpíváme (*písnička nebo říkanka viz dále*) a musíme semínko zalévat. Děti voláme jedno po druhém, ať nám pomohou zalévat. Předávají si konvíčku, a jak zalévají, řepa roste (*vytahují kartonovou řepu po částech výš a výš, až je veliká*).

Říkanka (písnička) s pohybem:

~HŘEJ, SLUNÍČKO, HŘEJ~
lidová

Hřej, sluníčko hřej,
(rukama a prstíky naznačujeme sluneční paprsky)
hory dolý krej,
povyskoč si výše,
(jeden výskok na místě)
na té naší střeše
(paže spojit dlaněmi nad hlavou jako stříšku)
kolo udělej.
(pažemi kroužit před tělem, nebo otočka kolem vlastní osy)

(Zdroj: <https://www.promaminky.cz/rikadla-a-basnicky/ostatni-25/hrej-slunicko-hrej-169>)

Pohybové hry:

Na semínko: děti si dřepnou před maminku, maminka může zazpívat písničku o sluníčku a pohladit dítě (semínko) po hlavičce jako sluneční paprsek a zatukat prsty na vlásky jako dešťík a semínko vyroste – dítě se zvedá a vzzaří ruce nad hlavu – vyroste jako veliká řepa.

Maminka řepa: maminka sedí na patách nebo dřepí, s dítětem se drží za ruce, přetahují se – dítě se maminku snaží vytáhnout jako velikou řepu.

Tvoření: prstovými barvami děti vybarvují řepu

Volná hra: volný pohyb a hra, ukázky knížek s obrázky Adolfa Dudka, dětská lepoprela a minipédie o zahradě, o zelenině, o rodině, o domácích mazlíčcích, didaktické hračky z knihovny lekotéky s tematikou ovoce a zeleniny.

3. Reflexe/závěr: opakování postav z pohádky a proces růstu řepy ze semínka, individuální rozhovory, pozvánka na příští setkání

Použité zdroje/literatura:

DUDEK, Adolf. *O veliké řepě*. Vyd. 1. Ostrava: Librex, 2009. ISBN 80-7228-036-8.

Autor programu

Barbora Jandíková, Knihovna města Hradce Králové

Délka trvání programu

30 minut

Věková skupina

3–6 let

Cíl: viz Úvod a dále dítě získává vědomosti o zvířatech, přírodě v lese, rozvíjí jemnou i hrubou motoriku, procvičuje mluvidla, rozvíjí mechanismus projekce

Pomůcky

Knížka Chvilka pro pohádku, kytara a zpěvníky, zvoneček, zvonkohra, sedm barevných čepiček z papíru, sedm krát sedm předmětů (*kelímek, lžička, kolíček, knoflík, klubíčko, tužka, jablíčko*), obruče, tunel, kužele, nášlapné kameny, židle, rytmické nástroje na zvuky lesa, „otrávené“ předměty – hřeben, stuha, jablíčko, papír, nůžky, lepidlo, pastelky

Program

- Přivítání (rituál): písničkou Do pohádky (viz úvodní scénář Bajaja)
- 1. Evokace/úvod: hra se sedmi předměty. Pozorujeme sedm krát sedm předmětů na hromadě. Z čeho jsou vyrobeny? K čemu se používají? Mají něco společného? Které jsou stejné? Třídíme předměty (*najdeme všechny kelímky...*). Hromádky: kolik je předmětů na každé hromádce? Je jich někde více/méně?

Hra Zapamatuj si, co vidíš: zakryjeme předměty šátkem a děti vyjmenovávají schované předměty. *Odkryjeme šátek – kontrola.* Kouzlo – jeden předmět nenápadně odebereme. Který předmět chybí? *Předměty můžeme nahmatávat v sáčku a hádat, co to je? Můžeme je hledat po místnosti...*

Čeho je sedm? Vyjmenujeme dny v týdnu. Sedmihlavý drak, sedmikráska, sedmihlásek, sedm trpaslíků. Vymysli jména trpaslíků podle jejich vlastností. Jak by ses jmenoval ty? Anebo Šmudla, Štístko, Stydlín, Prófa, Rejpal Kejchal, Dřímál – proč se tak jmenují? Sedm krát sedm předmětů rozdělíme sedmi trpaslíkům (*vložíme je do papírových čepiček*).

2. Vlastní příběh/čtení/vyprávění/aktivity:

Zazvoníme na zvoneček, řekneme „Bylo, nebylo“ a začneme číst pohádku...

Pohybová hra – zrcadlení: opakuj pohyby těla, mimiku v obličeji podle dospělého. Kdo je v zemi zdejší nejhezčí a nejkrásnější?

Opakujeme otázku, díváme se do dlaně jako do zrcadla. Proč se královna stále zhlížela v zrcadle? Děláš to také tak? Dělá to někdo, koho znáš? Proč se královně nelíbilo, že je Sněhurka krásnější? Jaká byla královna? Splní myslivec královnino přání? Proč?

Co se mohlo Sněhurce v lese stát?

Pohybová hra: překážková dráha – bloudíme lesem (*obruče, tunel, kužele, nášlapné kameny, židle...*)

Zvuková hra: vyluzujeme zvuky lesa (*šustění, tukání, houkání, kukání, tleskání, pleskání, vytí, syčení, mlaskání...*)

Písnička s doprovodem:

~JÁ DO LESA NEPOJEDU~
lidová

Já do lesa nepojedu,
já do lesa nepudu.
Kdyby na mě hajný přišel,
on by mně vzal sekeru.

Když se v textu dostaneme k chaloupce trpaslíků, zaťukáme, pozdravíme, rozhlížíme se po domečku trpaslíků. Můžeme vejít někam, kam nás nikdo nezval?

Čeho všeho měli doma trpaslíci sedm? *Nářadí, nádobí, koupelna, ložnice...*

Trpaslíci se vracejí.

Básnička s pohybem: Hej hou

~HEJ HOU~
filmová melodie a říkadlo

Hej hou, hej hou,
trpaslíci jdou
a raz a dva a tři a čtyři a pět a šest a sedm
a chleba a sůl
a klobouk a hůl
a Arizona
dopředu, dozadu, stranou, k sobě.

(Pochodujeme do rytmu básničky, provádíme pohyby podle slov, počítáme.)

Královna zjistí, že je Sněhurka naživu, nabízí Sněhurce otrávené předměty.

Aktivita: nabízíme předměty

- hřeben (*česeme maminku a maminka dítě – prstíky prohrabáváme vlásky*)
- stuha (*uvazujeme a rozvazujeme mašličku*)
- jablíčko (*sedáme a leháme – maminka s dítětem*)

Opakuje se děj: královna se ptá zrcadla, kdo je nejkrásnější, královna jde za Sněhurkou, Sněhurka přijímá dar, použije dar, usíná/omdlívá, trpaslíci se s písní za pochodu vracejí, zachrání nás/Sněhurku.

Vezme si Sněhurka dárky od královny? Co se stane? Co bude dál?

Písnička s doprovodem (při nalezení otrávené Sněhurky trpaslíci smutně zpívají na melodii lidové písně Voděnka studená).

~SNĚHURKA JAKO LED~

Barbora Jandíková

Sněhurka studená jako led, jako led.
Musíme ji, kluci, zachránit, a to hned.

Písnička s doprovodem (při vysvození/probuzení Sněhurky zpíváme upravenou lidovou písničku Teče voda proti vodě):

~TEČE VODA~

Barbora Jandíková

Teče voda proti vodě, vítr do ní fouká.
Sněhurka si pěkně žije, z okénečka kouká.

Sněhurka sní otrávené jablíčko – leháme si a usínáme, trpaslíci se vrátili pozdě.

Jak se cítí trpaslíci? *Truchlíme, mimikou vyjadřujeme smutek, lítost.*

Jak se cítí královna? Ptáme se znovu zrcadla: Kdo je v zemi zdejší nejhezčí a nejkrásnější? *Mimikou vyjadřujeme jízlivou, škodolibou radost, nenávisť, hněv.*

Lesem projíždí princ na koni.

Aktivita: Vyluzujeme zvuky koně – *frkáme, ržáme, hraje se jazykem o patro v ústech.*

Sněhurka se princí líbí, princ ji políbí (*dáme pusinku mamince, pošleme pusinku po větru někomu, koho máme rádi...*)

Písnička s doprovodem (Koulelo se, koulelo – upravená):

~KOULELO SE KOULELO~
lidová

Koulelo se, koulelo červené jablíčko.
Komu ty se dostaneš, drahá Sněhurčičko?
Koulela se, koulela dvě naproti sobě.
Komu bych se dostala, než, princí můj, tobě.

A zazvonil zvonec a pohádky je konec (*zazvoníme na zvoneček*).

3. Reflexe/závěr:

Jak dopadla pohádka? Pro koho dobře, pro koho špatně? Proč si to myslíš?

Jak se cítí hrdinové pohádky? Jaká byla královna?

Znáš další pohádky, kde se bloudí v lese?

Co by se stalo, kdyby Sněhurka královniny dary odmítla? Kdyby princ nejel náhodou lesem?

Tvoření: trpasličí čepice – skládanka z papíru (papír, nůžky, lepidlo, pastelky)

Volná hra, nabídka knížek a pomůcek: nabízíme další knihy s různými verzemi pohádky, s tematikou lesa (*zvířata, stopy, rostliny*)

Pozvánka na další setkání: Co vařila Sněhurka trpaslíkům? Ve které další pohádce se tohle jídlo vaří v kouzelném hrnečku? Zveme vás na pohádku Hrnečku, vař!

- Rituál rozloučení: viz úvodní scénář Bajaja

Osobní komentář:

Děti milují překážkovou dráhu, zvláště pak prolézání tunelem. Velmi oblíbená je také pochodová trpasličí písnička.

Použité zdroje/literatura:

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Chvilka pro pohádku*. Praha: SKIP ČR, 2020. ISBN 978-80-85851-27-4.

SUCHÁ, Romana. *Dovádivé básničky pro kluky a holčičky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-659-9.

Václav Mertin, Barbora Jandíková a kol.

S pohádkou do života. Scénáře podle známých pohádek

Metodická příručka pro práci knihoven s rodiči a dětmi. Projekt
S knížkou do života (Bookstart)

Fotografie z akcí poskytly Knihovna Jiřího Mahena v Brně, Knihovna města Hradce Králové, Městská knihovna Přelouč, Městská knihovna v Přerově, Regionální knihovna Karviná.

Návrh obálky, grafická úprava a sazba: Ivan Galdík
Redakční úpravy: Hana Hlušíčková

Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut
1. vydání

Praha, 2024

Tisk: PBTisk, a. s.

Distribuce: Národní knihovna ČR – Knihovnický institut

Klementinum 190, Praha 1, 110 00

email: vit.richter@nkp.cz

Neprodejné

